

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ**

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ.

ՀՀ կրթության և գիտության

նախարար՝ Ա. Աշոտյան

«_____» _____ 2009թ

ՀՀ պետ. գրանցման թ. _____

**ԲԱՐՉՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՄՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՉԱՓՈՐՈՇԻՉ**

**Մասնագիտությունը՝ 311003-«Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը
ագրոպարենային համակարգում**

Որակավորման աստիճանը՝ Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավր

Ուժի մեջ է մտնում ընդունման հաջորդ օրվանից

Երևան 2009թ.

1. 311003 « Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում»

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

311003- Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում մասնագիտությունը հաստատված է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության

2007 թ.–ի օգոստոսի 30-ի թիվ 1083-Ն որոշմամբ:

1.2.Շրջանավարտի որոկավորումը՝ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավր

311003- Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի յուրացման նորմատիվային ժամկետը 4 տարի 8 ամիս է:

1.3.Շրջանավարտի որոկավորման բնութագիրը.

311003- Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի-բակալավրը բուհն ավարտելուց անմիջապես հետո, կարող է զբաղեցնել հետևյալ պաշտոնները՝

- 1.Ճարտարագետ մեխանիկ,
- 2.Ճարտարագետ նախագծող,
- 3.Փոխադրումների կազմակերպման ճարտարագետ,
- 4.Երթևեկության կազմակերպման ճարտարագետ,
- 5.Ճարտարագետ տեխնոլոգ,
- 6.Շահագործման բաժնի ճարտարագետ,
- 7.Ապրանքատրանսպորտային բաժնի ճարտարագետ,
- 8.Տրանսպորտային բաժնի ճարտարագետ,
- 9.Ճարտարագետ հսկիչ,
- 10.Աշխատանքի կազմակերպման ճարտարագետ:

1.3.1. Մասնագիտական գործունեության բնագավառը.

311003 Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում մասնագիտությունը առնչվում է գիտության և տեխնիկայի այն բնագավառին, որը ներառում է մարդկային գործունեության եղանակների, միջոցների և մեթոդների ամբողջությանը, որն ուղղված է.

Ագրոարդյունաբերական համալիրի և սեփականության այլ ձևերի բեռների և ուղևորների ավտոտրանսպորտային փոխադրման բնագավառների; ավտոտրանսպորտային միջոցների և բեռնման-բեռնաթափման տեխնիկական միջոցների, տեխնիկական սպասարկումների, պահեստամասերի ու շահագործական նյութերի մեծածախ և մանրածախ առևտրի կազմակերպման և տեղեկատվության ապահովման ծառայությունների; տրանսպորտային գործընթացների ու անվտանգ երթևեկության կազմակերպման և կառավարման ծառայությունների; տրանսպորտային սպասարկման ու մարկետինգի, տարածքային տրանսպորտային տեսչության ծառայությունների ստեղծմանը, կիրառմանը և գիտագործնական խնդիրների լուծմանը:

1.3.2. Մասնագիտական գործունեության օբյեկտները կարող են հանդիսանալ՝

Ագրոարդյունաբերական համալիրի և սեփականության այլ ձևերի բեռների և ուղևորների փոխադրումներ իրականացնող ձեռնարկությունները: Տրանսպորտային շուկայի ուսումնասիրման, տեղեկատվության, տրանսպորտային տեսչության,

տրանսպորտային գործընթացների ավտոմատ կառավարման և բեռնման-բեռնաթափման աշխատանքների մեքենայացման, երթևեկության կազմակերպման և անվտանգության ծառայությունները:

1.3.3. Մասնագիտական գործունեության տեսակները.

311003 Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի-բակալավրը սույն պետական կրթական չափորոշիչով սահմանված հիմնարար և մասնագիտական պատրաստությանը համապատասխան կարող է կատարել մասնագիտական գործունեության հետևյալ տեսակները՝

- արտադրատեխնոլոգիական;
- կազմակերպչական կառավարման;
- գիտահետազոտական;
- նախագծային:
-

1.3.4. Մասնագիտական գործունեության ընդհանրական խնդիրները.

311003 Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի-բակալավրը կախված մասնագիտական գործունեության տեսակից, պետք է պատրաստ լինի լուծելու հետևյալ մասնագիտական խնդիրները.

ա/ մասնագիտական գործունեության՝

- ագրոարդյունաբերական համալիրում տրանսպորտային փոխադրումների և բեռնման-բեռնաթափման տեխնալագիական գործընթացների արտադրական ծրագրերի կազմում և իրականացում, փոխադրումների արտադրողականության բարձրացման և ինքնարժեքի իջեցման խնդիրների լուծում ժամանակակից հաշվողական տեխնիկայի, ալգորիթմների և ծրագրերի լայն կիրառմամբ;

- շարժակազմի / ավտոմոբիլների, քարշակների, կցորդների, ավտոմոբիլային և տրակտորային գնացքների/ բեռման-բեռնաթափման տեխնիկական միջոցների և երթուղիների լավարկված ընտրություն, շահագործական նյութերի արդյունավետ օգտագործում, տրանսպորտային ծառայությունների և տեխնոլոգիական գործընթացների որակի հսկում, ստանդարտացման և հավատարմագրման փորձարկումների կատարում;

- տեխնոլոգիական սարքավորումների մոնտաժման և հարմարեցման աշխատանքներ, ճարտարագիտական արդյունավետ լուծումները արտադրությունում ներդրման, ռեսուրսախնայման և բնապահպանական առաջարկությունների մշակում և իրականացում:

բ/ փորձարարական հետազոտական գործունեության՝

- մասնակցություն ագրոարդյունաբերական համալիրում տրանսպորտային փոխադրումների կազմակերպման և ավտոտրանսպորտային միջոցների շահագործական հատկանիշների գնահատման բնագավառներում հիմնատար և կիրառական հետազոտություններին;

- տրանսպորտային փոխադրումների և անվտանգ երթևեկության կազմակերպման վիճակի գնահատման ցուցանիշների փոփոխման դինամիկայի վերլուծություն և բարելավում գիտատեխնիկական առաջավոր մեթոդների ու միջոցների կիրառմամբ;

- ագրոարդյունաբերական համալիրում տրանսպորտային փոխադրումների քանակական և որակական հետազոտությունների պլանի, ծրագրի և մեթոդիկայի մշակում, հետազոտությունների իրականացման տեխնիկական և կազմակերպչական ապահովում, արդյունքների վերլուծություն և դրանց կիրառման մեթոդների մշակում:

- նախագծային մշակումների իրականացում և նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառում:

գ/ կազմակերպչական – կառավարչական գործունեության՝

- կոլեկտիվի աշխատանքների կազմակերպում, կառավարման որոշումների

հիմնավորում, ընդունում և իրականացում: Ձեռնարկության գործունեության կազմակերպման և կառավարման ստրուկտուրայի կատարելագործում, տրանսպորտային փոխադրումները կանոնակարգող նորմատիվային փաստաթղթերի ճիշտ ընտրության և անհրաժեշտության դեպքում նորի մշակում;

- տրանսպորտային ծառայությունների որակի ապահովման արտադրական և ոչ արտադրական ծախսերի գնահատում, աշխատավարձի վճարման համակարգի կատարելագործում:

1.3.5. Որակավորման պահանջները

Մասնագիտական խնդիրները լուծելու նպատակով ճարտարագետ-բակալավոր կատարում է հետևյալ գործառնությունները՝

1.Արտադրական գործընթացների կառավարմանը վերաբերվող որոշումներում դեկավարվել ծրագրա-նպատակային մեթոդներով: Կազմել աշխատանքի գրաֆիկներ, պատվերներ, հրահանգներ և այլն:

2.Ավտոտրանսպորտային միջոցների և բեռնման-բեռնաթափման տեխնիկական միջոցների օգտագործման արդյունավետության գնահատման չափանիշների և տեխնիկական տվյալների վերաբերյալ տեղեկատվության ուսումնասիրություն, ամփոփում, համակարգում և վերլուծություն:

3.Շահագործական նյութերի, պահեստամասերի, էներգիայի և նյութական այլ միջոցների անհրաժեշտ ծախս, հաշվարկում և հիմնական :

4.Արտադրության արդյունավետության բարձրացման, աշխատատարության, նյութական և էներգետիկական ծախսերի նվազման, ինչպես նաև աշխատանքի անվտանգության բարձրացման միջոցառումների մշակում և մասնակցություն դրանց իրականացմանը:

5.Հսկողություն տրանսպորտային գործընթացների իրականացման նկատմամբ, դրանց վերաբերյալ գործող օրենքների, տրանսպորտային և էկոլոգիական անվտանգության պահանջներին համապատասխանության տեսանկյունից:

6.Ավտոտրանսպորտային միջոցների, այդ թվում նաև տրակտորային գնացքների, բեռնման-բեռնաթափման տեխնիկական միջոցների կառուցվածքային կատարելագործման վերաբերյալ ռացիոնալիզատորական առաջարկությունների և հեղինակային արտոնագրերի ձևակերպում:

7.Մասնագիտական, պատենտային և այլ տեխնիկական գրականության ուսումնասիրում:

- մասնակցում է տրանսպորտային փոխադրումների և երթևեկության կազմակերպման և կառավարման մասնագիտական խնդիրների առաջադրման, ծրագրերի կազմման և լուծման ուղղված աշխատանքների բոլոր փուլերին;

- կազմակերպում է նյութերի, միջոցների, սարքավորման, տեխնոլոգիական գործընթացների արդյունավետ օգտագործման գործառնություններ;

- մասնակցում է տրանսպորտային փոխադրումների գիտահետազոտական աշխատանքների կազմակերպման, իրականացման և արդյունքների մշակման բոլոր փուլերին;

- ուսումնասիրում է տրանսպորտային փոխադրումներին առնչվող մասնագիտական գրականությունը և գիտատեխնիկական ինֆորմացիան, ծանոթ է բնագավառի գիտատեխնիկական նորություններին և նվաճումներին;

- օգտվում է տրանսպորտային փոխադրումների ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաներից, տվյալների բազաներից, փորձագիտական համակարգերից և կիրառական ծրագրերի փաթեթներից;

- կազմակերպում է իր ենթակայության ստորաբաժանման աշխատանքը:

տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի- բակալավորը պետք է ծանոթ լինի՝

- իր մասնագիտական գործունեության բնագավառին առնչվող իրավական ակտերին, որոշումներին, կարգադրություններին, մեթոդական և նորմատիվային նյութերին;

- գործող չափորոշիչներին, բնագավառի սարքավորման, ինֆորմատիկայի մի-

- ջոցների տեխնիկա-տնտեսական ցուցանիշներին, տեխնոլոգիաներին, դրանց շահագործման կարգացույցներին;
- գիտահետազոտական աշխատանքների իրականացման արդյունքով ստացված տվյալների ներկայացման, հաշվետվությունների և տեխնիկական փաստաթղթերի կազմման եղանակներին;
- աշխատանքային օրենսդրության հիմունքներին, աշխատանքի պաշտպանության նորմերին և կանոններին:

1.3.6.Մասնագիտական հարմարման հնարավորությունը.

Ճարտարագետ բակալավրը կարող է հարմարվել հարակից մասնագիտական գործունեության հետևյալ տեսակներին՝

- 1.Ագրոարդյունաբերական համալիրում և սեփականության այլ ձևերի բեռնափոխադրումների և ուղևորափոխադրումների ավտոտրանսպորտային ձեռնարկությունների տեխնիկական շահագործման, երթևեկության կազմակերպման և դիսպետչերական ծառայություններ:
- 2.Գիտահետազոտական և նախագծային կազմակերպություններ, միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններ:
- 3.Բեռնման-բեռնաթափման մեքենայացված համալիրներ:
- 4.Պետական տրանսպորտային տեսչություն:
- 5.Պետական ավտոտեսչության և դատաավտոտեխնիկական փորձագիտության ծառայություններ:
- 6.Զինված ուժերի տրանսպորտային ծառայություն:

1.4.Շրջանավարտի կրթությունը շարունակելու հնարավորությունը

311003 **Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում** մասնագիտությամբ բարձրագույն մասնագիտական կրթության հիմնական կրթական ծրագիրը յուրացրած ճարտարագետ-բակալավրը պատրաստ է կրթությունը շարունակելու՝

- կրճատված ժամկետներում՝ ստանալու բակալավրի որակավորման աստիճան 2-րդ մասնագիտության գծով;
- մագիստրատուրայում՝ ստանալու մագիստրի որակավորման աստիճան;
- ասպիրանտուրայում (միայն դիպլոմավորված մասնագետի կամ մագիստրոսի հիմնական կրթական ծրագիրը յուրացնելուց հետո)՝ ստանալու գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:

2.Դիմորդի պատրաստականության մակարդակին ներկայացվող պահանջները

2.1.Դիմորդի նախորդող կրթական մակարդակը՝ միջնակարգ /լրիվ/ ընդհանուր կրթություն կամ միջին մասնագիտական կրթություն:

2.2.Դիմորդը պետք է ունենա՝ պետական նմուշի վկայական միջնակարգ /լրիվ/ ընդհանուր կրթության, կամ միջին մասնագիտական կրթության, կամ նախնական մասնագիտական կրթության մասին, որում կա գրառում դիմորդի միջնակարգ /լրիվ/ ընդհանուր կրթություն ստանալու մասին, կամ բարձրագույն մասնագիտական կրթության մասին:

3.311003 Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի -բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրին ներկայացվող պահանջները

3.1 Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիրը մշակվում է սույն պետական կրթական չափորոշիչով և ներառում է՝ մասնագիտության ուսումնական պլանը, ուսումնական դասընթացների և պրակտիկաների ծրագրերը:

3.2. Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի բովանդակության պարտադիր նվազագույնի իրականացման պայմաններին և ուսումնառության ժամկետներին ներկայացվող պահանջները կանոնակարգվում են սույն պետական կրթական չափորոշիչով:

3.3. Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիրը ձևավորվում է հանրապետական, բուհական, ուսանողի կողմից ընտրովի և ֆակուլտատիվ բաղադրիչների դասընթացներից:

Ուսանողի կողմից ընտրովի դասընթացները յուրաքանչյուր կրթաբլոկում բովանդակորեն պետք է լրացնեն հանրապետական բաղադրիչում նշված դասընթացները:

3.4. Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիրը պետք է նախատեսի հետրյալ կրթաբլոկներում ընդգրկված դասընթացների ուսումնասիրումը՝

ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսական՝ ՀՍ;

ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական՝ ԸԲ;

ընդհանուր մասնագիտական՝ ԸՄ;

մասնագիտացման՝ ՄԴ;

ֆակուլտատիվ դասընթացների կրթաբլոկ ՖԴ:

3.5. Ճարտարագետ-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի բուհական բաղադրիչի բովանդակությունը պետք է ապահովի շրջանավարտի պատրաստությունը սույն պետական կրթական չափորոշիչով սահմանված որակավորման բնութագրի համաձայն:

Բուհական բաղադրիչում ընդգրկված դասընթացները երաշխավորական բնույթ են կրում:

4. 311003 Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում» մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի բովանդակության պարտադիր նվազագույնին ներկայացվող պահանջները

Դասընթացների անվանումը և նրանց հիմնական բաժինները

Ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական
դասընթացների կրթաբլոկ

Հանրապետական բաղադրիչ

1. Ֆիզիկական կուլտուրա - 136 ժամ

Ֆիզիկական կուլտուրան ուսանողների ընդհանուր կուլտուրական և մասնագիտական պատրաստվածության գործընթացում: Նրա սոցիալ կենսաբանական հիմքերը: Ֆիզիկական կուլտուրան և սպորտը որպես հասարակական երևույթներ:

Հայաստանի հանրապետության օրենսդրությունը ֆիզիկական կուլտուրայի մասին: Անհատի ֆիզիկական կուլտուրան:

Ուսանողի առողջ կենսակերպի հիմքերը: Աշխատունակության օպտիմալացման նպատակով ֆիզիկական կուլտուրայի միջոցների օգտագործման առանձնահատկությունները:

Ընդհանուր ֆիզիկական և հատուկ պատրաստությունը ֆիզիկական դաստիարակության համակարգում:

ՄՊՈՐՏ. Սպորտի կամ ֆիզիկական վարժությունների համակարգի անհատական ընտրություն:

Ուսանողների մասնագիտական-կիրառական ֆիզիկական պատրաստություն:

Ինքնուրույն պարապմունքների մեթոդիկայի հիմունքները և սեփական օրգանիզմների վիճակի ինքնավերահսկումը

2. Հայ ժողովրդի պատմություն – 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Պատմական գիտության էությունը, մեթոդները: Առարկայի պարբերացումը, ուսումնասիրության մեթոդները: Հայ ժողովրդի ծագումը և կազմավորումը:

Հին հայկական պետության կազմավորման ու զարգացման փուլերը: Արարատյան թագավորության կազմավորումը և անկումը /9-6-րդ դդ.մ.թ.ա./: Երվանդունիների / հայկազյան/ համահայկական պետությունը: Արտաշեսյան արքայատոհմի հաստատումը և Արտաշես 1-ին քաղաքական գործիչը: Տիգրան Մեծ: Արտաշեսյան արքայատոհմի անկումը և Արշակունիների արքայատոհմի հաստատումը: Հին հայկական մշակույթը: Արշակունիների անկումը, Հայաստանի բաժանումները: Քրիստոնեության ընդունման ու հայոց գրերի գյուտը որպես ազգի գոյասպասիականության կռվաններ:

Հայ ժողովրդի պայքարը հանուն անկախության վերականգնման 5-9-րդ դարերում: Բագրատունիների թագավորության հիմնումն, ամրապնդումը, վերելքը և անկումը: Սելժուկ-թուրքերի արշավանքները և Չաքարյանների իշխանությունը: Կիլիկիայի Հայկական պետությունը /11-14-րդ դդ./: Հայ ազատագրական շարժումները 16-18-րդ դդ.: Հայաստանի 1-ին և 2-րդ բաժանումները Պարսկաստանի և Թուրքիայի միջև: Ազատագրական պատերազմներն Արցախում և Սյունիքում 1720-ական թվ. և դրանց վախճանը: Հայաստանի ազատագրության ծրագրերը: Հայկական մշակույթը 15-18-րդ դարերում:

Հայաստանը 19-րդ դ.առաջին կեսին: Ռուս-պարսկական պատերազմները և Արևելյան Հայաստանի նվաճումը Ռուսաստանի կողմից: Ռուս- թուրքական պատերազմները և Հայաստանը:

Հայ ժողովրդի սոցիալ-տնտեսական ու քաղաքական դրությունը 19-րդ դարի երկրորդ կեսին: 1877-1878թթ. ռուս-թուրքական պատերազմը և Հայկական հարցի միջազգայնացումը: Հայ քաղաքական կուսակցությունների ձևավորումը: Արևմտահայերի զանգվածային կոտորածները 1895-1896 թթ.:

Հայ ժողովուրդը առաջին աշխարհամարտի տարիներին: հայոց ցեղասպանության թուրքական ծրագիրն ու իրագործման փուլերը: Մեծ եղեռնը: 1917թ. փետրվարյան, հոկտեմբերյան հեղափոխությունները և Հայաստանը:

Հայաստանի առաջին հանրապետությունը /1918-1920թթ./: Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական, հասարակական-քաղաքական և մշակույթային կյանքը: Սևրի պայմանագիրը: Թուրք-հայկական պատերազմը: Հանրապետության անկումը:

Հայաստանի խորհրդային հանրապետությունը 1920-1940թթ.: Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական, հասարակական, քաղաքական կյանքը:

Հայ ժողովուրդը երկրորդ աշխարհամարտի տարիներին: Հայ ժողովրդի մասնակցությունը պատերազմին: Պատերազմի ավարտը: Հայկական հարցը Պատուհամիկոնֆերանսում: Հայաստանի խորհրդային հանրապետությունը 1945-1991թթ.: Երկրի տնտեսության վերականգնումը: Հայաստանը խրուշչովյան բարենորոգումների, բրեժնեվյան հասարակական- քաղաքական կյանքի լճացման և գորբոշովյան վերակառուցման քաղաքականության տարիներին:

Հայաստանի Հանրապետությունը 1991-2003թթ.: ԽՍՀՄ փլուզումը: Հայաստանի երրորդ հանրապետության հռչակումը: Հողի սեփականաշնորհումն ու ձեռնարկությունների ապապետականացումը: Անցումը շուկայական հարաբերությունների: Արցախյան հիմնահարցը: Հայրենիք սփյուռք կապերը: Հայկական մշակույթը:

3. Հայոց լեզու և հայ գրականություն - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Լեզվի հիմնական գործառնությունները. լեզուն որպես մարդկային մտածողության արտահայտման ու մտքերի ձևավորման միջոց, որպես հաղորդակցության միջոց, որպես մշակութային արժեքների ստեղծման, պահպանման ու կուտակման միջոց, որպես հասարակական-քաղաքական միտումների կրող:

Աշխարհի լեզուները և լեզվաընտանիքները, հայոց լեզվի տեղը հնդեվրոպական լեզվաընտանիքում:

Հայոց լեզվի զարգացման պատմական շրջանները /գրաբար, միջին հայերեն, ժամանակակից հայոց լեզու՝ արևելահայ և արևմտահայ գրական լեզուներ/: Հայոց գիրը և գրչությունը: Մեսրոպյան այբուբենի ստեղծման համազգային պատմական նշանակությունը:

Ուղղագրության, կետադրության և ուղղախոսության ժամանակակից համակարգերը որպես գրավոր և բանավոր խոսքի կարևորագույն չափանիշներ:

Խոսքի կուլտուրայի հիմքերն ու բաղկացուցիչները. ոճաբանություն և ճարտասանական արվեստի հիմունքները:

Ժամանակակից հայերենում ոճի հիմնական տեսակների բնութագրումը. գործառական, իրադրական և անհատական ոճեր:

Գործառական ոճեր:

Առօրյա խոսակցական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Գրական լեզվի ներկա վիճակի և նրա հետագա զարգացման ընթացքի առումով առօրյա խոսակցական ոճի ազդեցության դրական և բացասական միտումները: Ժամանակակից հայոց գրական լեզվի անադարտության պահպանման հիմնական խնդիրները: Գիտական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Գիտական և կրթական-ուսումնական ոլորտների գործունեության լեզվական-խոսքային չափանիշները:

Վարչագործարարական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Վարչատնտեսական, օրենսդիր, օրինաստեղծ և պետական կառավարման, ինչպես նաև քաղաքական, միջազգային, դիվանագիտական ոլորտներում կիրառվող լեզվական-խոսքային չափանիշների առանձնահատկությունները: Այդ ոլորտներին վերաբերող փաստաթղթերի կազմման և դրանց համակարգման հիմնական սկզբունքները: Գովազդային տեքստերի ձևավորման և դրանց մատուցման հիմնական եղանակները:

Հրատարակատեսակական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Հուզական-հոգեբանական ներգործության և փաստարկվածության ու տրամաբանականության մոտեցումների համադրումը որպես այդ ոճի գործառնության հիմնական սկզբունք:

Գեղարվեստական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Այդ ոճի հիմնական չափանիշների /գրական լեզվի մաքրությունն ու կատարելությունը, գեղագիտականությունը ևն./ պարզաբանումը հայ և համաշխարհային գրական մեծագույն արժեքների օրինակով:

Ճարտասանական արվեստի պատմության և հիմնական սկզբունքների համառոտ ակնարկ:

Ճարտասանական արվեստի կազմախոսական-բնախոսական հիմքերը. ձայնի դրվածքը, շնչառության տեխնիկան, հնչյունի ձևավորման և արտաբերման տեխնիկան ու կուլտուրան: Խոսքի կազմակերպման հոգեբանական, հուզական և տրամաբանական մեխանիզմները

4. Ռուսաց լեզու և խոսքի մշակույթ- 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Գյուղատնտեսության համար մասնագետներ պատրաստելու խնդիրները որոշարկում են «Ռուսաց լեզու» դասընթացի հաղորդակցական և պրակտիկ բնույթը. անհատական խոսքի և երկխոսության, ընթերցելու և գրելու, ընկալման և խոսակցական ունակությունների ձևավորումը և զարգացումը:

Գործառական-իմաստաբանական հիմքի վրա խմբավորված քերականական գիտելիքների ուսուցումը դիդակտիկ սկզբունքների և ուսումնական նյութի բաշխվածության հաշվառմամբ:

Նվազագույնի հասցված բառային-քերականական նյութի մատուցումը որպես խոսքի կուլտուրայի կատարելագործման, խոսակցական սխալների կանխատեսման և դրանց վերացման լեզվական հիմք:

Ուսուցանվող լեզվի երկրի մշակույթը և ավանդույթները:

Խոսքի բարեկանոնության /կանոնավարության/ տարբեր միջոցների կիրառումը որոշակի իրավիճակներում:

Խոսելու ունակությունը. անհատական խոսքի և երկխոսության կազմակերպումը օգտագործվող պարզ բառային-քերականական միջոցների կիրառմամբ:

Հրապարակային խոսքի հիմունքները /բանավոր հաղորդում, զեկույց ևն./:

Խոսքի ընկալումը. անհատական խոսքի և երկխոսության ըմբռնումը կենցաղային և մասնագիտական հաղորդակցման ոլորտներում:

Ընթերցանություն. տեքստերի տեսակները, ոչ բարդ տեքստեր և մասնագիտական ուղղվածության տեքստեր:

Գրավոր խոսքի ունակություն. համառոտագրում, ռեֆերատ, հաղորդում, դրույթներ:

Վարչագործարարական ոճ /դիմում, ստացական, արձանագրություն, տեղեկանք և այլն/:

5. Օտար լեզու - 240 ժամ, 8 կրեդիտ

Հնչյունների արտասանության, ինտոնացիայի, շեշտադրական համակարգի և ուսուցանվող լեզվում խոսքի ռիթմի յուրահատկությունը, տառադարձության ընթերցանությունը:

Ընդհանուր և տերմինաբանական բնույթի 2000 ուսուցողական բառային միավորով բառապաշարի նվազագույն:

Ըստ կիրառման բնագավառի /կենցաղային, տերմինաբանական, ընդհանուր գիտական, պաշտոնական և այլն/ հասկացություն բառապաշարների տարբերական մասին:

Հասկացություն բառակազմական հիմնական միջոցների մասին:

Հասկացություն ազատ և կայուն բառակապակցությունների, դարձվածաբանական միավորների մասին:

Գրավոր և բանավոր հաղորդակցության ժամանակ առանց իմաստի աղճատման ընդհանուր բնույթի հաղորդակցումն ապահովող քերականական երևույթներ:

Ուսումնասիրվող լեզվի երկրների մշակույթն ու սովորույթները:

Բանավոր խոսքը: Պաշտոնական և ոչ պաշտոնական շփման ընդհանուր հաղորդակցական իրադրություններում առավել չափով օգտագործվող և հարաբերականորեն պարզ բառային-քերականական միջոցների օգտագործումը երկխոսության մեջ և անհատական խոսքում: Հրապարակային խոսքի հիմունքները /բանավոր հաղորդում, զեկույց/:

Ունկնդրում: Կենցաղային և մասնագիտական հաղորդակցման բնագավառներում երկխոսության և անհատական խոսքի ըմբռնումը:

Ընթերցանություն: Տեքստերի տեսակները. ոչ բարդ գործնական բնույթի և լայն մասնագիտական ուղղվածության տեքստեր:

Գրավոր խոսքը: Խոսքային ստեղծագործությունների տեսակները. կենսագրություն, փոքր զեկույցներ, անձնական նամակ, գործնական նամակ, ռեֆերատ

6. Մշակութաբանություն - 60 ժամ, 2 կրեդիտ

«Մշակագիտություն» առարկայի դասընթացը նպատակ է հետապնդում ուսանողության մշակութաբանական զգացողության դաստիարակության գործում, ձևավորում նրանց մեջ մի նոր գիտակցություն, առանց որի անհատ է մարդկային կյանքը, մարդու գործունեությունը մշակույթից դուրս:

Մշակագիտություն և մշակույթի պատմություն: Մշակութաբանական տեսություններ: Մշակույթի կառուցվածք և գործառույթներ: Հոգևոր մշակույթը և նրա տարրերը: Մշակույթային ժառանգորդում, նորարություն, ավանդապահություն: Չանգ-

վածային և էլիտար մշակույթ: Արևելք-Արևմուտք մշակույթային առընչություններ: Մշակույթ և քաղաքակրթություն:

Նախնադարի մշակույթ և դիցաբանական աշխարհայացք: Արվեստի տեսակների առաջացումը:

Հին Աշխարհի մշակույթը. Միջագետք, Հնդկաստան, Չինաստան, Եգիպտոս, Հայաստան: Կրոնա-դիցաբանական, կրոնա-փիլիսոփայական համակարգեր և արվեստ:

Անտիկ Աշխարհի մշակույթը. Հունաստան, Հռոմ: Կրոնա-դիցաբանական հավատալիքներ և արվեստ:

Միջնադարյան մշակույթ և գեղարվեստական ուճեր: Վերածննդի մշակույթ: Հումանիզմ և արվեստ: Մշակույթը 17-20-րդ դարերում: Դարաշրջաններ և գեղարվեստական ուղղություններ

7. Քաղաքագիտություն - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Քաղաքագիտության օբյեկտը և առարկան, մեթոդները և գործառությունները: Քաղաքագիտության և այլ հասարակագիտական առարկաների փոխհարաբերությունները: Քաղաքական ուսմունքների զարացման հիմնական փուլերը /Անտիկ Աշխարհ, միջնադար, Նոր և Նորագույն շրջան/: Հայ քաղաքական մտքի ավանդույթներն, արմատները սոցիոմշակույթային հիմքերը: Արդի քաղաքագիտական դպրոցները:

Քաղաքականություն և քաղաքական իշխանություն: Քաղաքական իշխանության իրականացման մեխանիզմները, արդյունավետությունը և լեգիտիմությունը: Քաղաքական համակարգ: Քաղաքական ռեժիմ /վարչակարգ/: Դեմոկրատիայի ժամանակակից տեսություններն ու մոդելները: Պետություն, գործառությունները, ձևերը: Պետական իշխանության մարմինները Հայաստանում: Իրական և սոցիալական պետություն: Խորհրդարան և խորհրդարանականություն: Կառավարման նախագահական, կիսանախագահական և խորհրդարանական ձևերի համեմատական վերլուծությունը:

Քաղաքականության իշխանության սոցիալական սուբյեկտները: Շահերի խմբեր, քաղաքական լիդերություն և քաղաքական լիդերներ, էլիտա: Ընտրություններ և ընտրական համակարգեր: ՀՀ ընտրական համակարգը: Քաղաքական կուսակցություններ և կուսակցական համակարգեր: Բազմակուսակցական համակարգի կայացումը Հայաստանում:

Քաղաքական գործընթացներ: Քաղաքական արդիականացում: Քաղաքական արդիականացման առանձնահատկությունները ՀՀ: Քաղաքական կոնֆլիկտներ և դրանց լուծման ուղիները: Քաղաքական տեխնոլոգիաներ:

Համաշխարհային քաղաքական գործընթացներ և միջազգային հարաբերություններ: Արդի համաշխարհային հարաբերությունների աշխարհաքաղաքական վերլուծություն: Հայաստանի ազգային շահերը նոր աշխարհաքաղաքական իրավիճակում:

Քաղաքական գրքալիստիկա. ընդհանուր բնութագիրը, համամարդկային հիմնահարցերի լուծման քաղաքական ուղիները: Քաղաքական կանխատեսում:

8. Իրավագիտություն - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Պետությունն ու իրավունքը: Դրանց դերը հասարակության կյանքում: Պետության և իրավունքի ծագումը, էությունը, հատկանիշները, գործառույթները, կառուցվածքը, ձևերը:

Իրավունքի նորմերը և աղբյուրները: Նորմատիվային իրավական ակտերի հասկացությունը, տեսակները: Օրինականության հասկացությունը:

Հայաստանի Հանրապետության իրավունքի համակարգը: Իրավունքի ճյուղերը:

Սահմանադրական իրավունք: Պետության և անհատի փոխհարաբերության հիմքերը: Քաղաքացիների իրավական վիճակի սկզբունքները: Պետական մարմինների համակարգը և տեսակները:

Քաղաքացիական իրավունք: Քաղաքացիական իրավահարաբերություն: Իրավաբանական անձիք, դրանց տեսակները և կազմավորման առանձնահատկությունները: Անձնական ոչ գույքային բարիքները: Սեփականության իրավունք: Գրավի իրավունք: Գործարքներ և ներկայացուցչություն: Հայցային վաղեմություն: Պարտավորություններ: Պայմանագիր:

Հեղինակային իրավունք: Անշարժ և շարժական գույքի նկատմամբ իրավունքների պահպանություն: Ժառանգական իրավունք:

Աշխատանքային իրավունք: Աշխատանքային պայմանագրեր: աշխատանքային վեճեր:

Վարչական իրավունք: Պետական կառավարման մարմինների համակարգը և տեսակները:

Քրեական իրավունք: Հանցաքործության հասկացությունը և դրա տեսակները: Քրեական պատասխանատվության հիմքը: Քրեական պատիժը և պատժի տեսակները: Հողային իրավունք: ՀՀ Հողային օրենսդրությունը: Հողային վեճերի լուծումը:

Իրավակարգի պահպանության և հանցավորության դեմ պայքարող մարմինների խնդիրներն ու համակարգը: ՀՀ դատական համակարգը: Դատախազության մարմինների համակարգը: ՀՀ ոստիկանության մարմինները: Արդարադատությունը և դրա խնդիրները:

Քաղաքացիական դատավարության իրավունքը: Քրեական դատավարության իրավունքը: Ապացույցներ, իրեղեն ապացույցներ: Դատավարական հարկադրանքի միջոցները: Չեռքակալում: Խափանման միջոցներ: Բերման ենթարկելը:

Միջազգային իրավունք: Միջազգային իրավունքի սկզբունքները և սուբյեկտները: Միջազգային պայմանագրեր: Միջազգային իրավունքի աղբյուրները

9. Փիլիսոփայություն- 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Փիլիսոփայության առարկան: Փիլիսոփայության ձևավորումը, հետազոտության ոլորտները, աշխարհայացքային հիմնախնդիրները: Փիլիսոփայական գիտելիքների կառուցվածքը: Փիլիսոփայության տեղը և դերը գիտության ու մշակույթի ոլորտում:

Փիլիսոփայության զարգացման հիմնական փուլերը: Անտիկ Հունաստանի, միջին դարերի, հայոց քրիստոնեական ջատագովական, նոր և նորագույն ժամանակաշրջանի փիլիսոփայական միտքը:

Ուսմունք կեցության մասին: Տարածությունը, ժամանակը, շարժումը կեցության դրսևորման եղանակ: Շարժման, ժամանակի, տարածության վերաբերյալ դասական և հարաբերականության տեսությունները: Շարժում և զարգացում: Դետերմինիզմ և ինդետերմինիզմ: Օրենք և օրինաչափություն:

Գիտակցություն: Նյութականը և իդեալականը: Գիտակցականը և անգիտակցականը: Լեզու և մտածողություն:

Ճանաչողություն: Առօրեական, գիտական, կրոնական, փիլիսոփայական ճանաչողություն: Գիտելիք և հավատ: Ըմբռնում և բացատրություն: Իմացության զգայական և ռացիոնալ աստիճանները: Ստեղծագործության, բանավեճի, փաստարկման, ինտուիցիայի դերը կենսաբանական հետազոտություններում:

Ճշմարտության հիմնախնդիրը: Ճշմարտության կոնկրետությունը, բաձարձակությունը, օբյեկտիվությունը, հարաբերականությունը: Ճշմարտության չափանիշները:

Գիտական ճանաչողության կառուցվածքը: Գիտական իմացության էմպիրիկ և տեսական մակարդակները: Գիտական հետազոտության մեթոդները: Գիտության դերի արժեքավորումները փիլիսոփայության մեջ: Գիտատեխնիկական հեղափոխություն :

Մարդու կեցության իմաստ: Մարդը սոցիալական միջավայրի արդյունք, կենսաբանական, հոգեկան նախահիմքերի ամբողջություն: Ազատություն և պատասխանատվություն: Բարոյականություն, արդարություն, իրավունք: Բարոյական արժեք: Գեղագիտական և կրոնական արժեքներ: Խղճի ազատություն:

Բնություն և հասարակություն: Հասարակության դասային շերտավորման հիմ-

քերը: Քաղաքացիական հասարակություն և պետություն: Ազատություն և անհրաժեշտություն: Հասարակական զարգացման օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ գործոնները: Սոցիալական հեղափոխություն:

Փիլիսոփայության հիմնական ուղղությունները և դպրոցները: 20-րդ դարի փիլիսոփայական հիմնական հոսանքները:

Կենսաբանության և էկոլոգիայի փիլիսոփայական հիմնախնդիրները: Բնապահպանական շարժումներ:

10. Տնտեսագիտության տեսություն - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Տնտեսագիտության տեսության հիմունքները: Տնտեսագիտության տեսության առարկան և գործառությունները: Բարիք: Պահանջմունքներ, ռեսուրսներ: Տնտեսական ընտրություն: Տնտեսական հարաբերություններ: Տնտեսական համակարգեր: Տնտեսագիտության տեսության զարգացման հիմնական փուլերը: Տնտեսագիտության տեսության մեթոդները:

Միկրոտնտեսագիտություն: Շուկա, առաջարկ և պահանջարկ: Սպառողական նախընտրություն և սահմանային օգտակարություն: Պահանջարկի գործոնները: անհատական և շուկայական պահանջարկ: Եկամտի էֆեկտ և փոխարինման էֆեկտ: Առանձգականություն: Առաջարկը և նրա գործոնները: Սահմանային արտադրողականության անկման օրենքը: Մասշտաբի էֆեկտը: Ծախսերի տեսակները:

Ձեռնարկություն: Հատույթը և շահույթը: Ձեռնարկատիրություն: Ծախսերի մաքսիմալացման սկզբունքը, կատարյալ մրցակցային ֆիրմայի և ճյուղի առաջարկը: Մրցակցային շուկաների արդյունավետությունը: Մենաշնորհ: Մենաշնորհատիրական մրցակցություն: Օլիգոպոլիս: Հակամենաշնորհային կարգավորում: Արտադրության գործոնների նկատմամբ պահանջարկը:

Աշխատանքի շուկա: Աշխատանքի առաջարկը ու պահանջարկը: Աշխատավարձ և զբաղվածություն: Կապիտալի շուկա: Տոկոսադրույք և ինվեստիցիա: Հողի շուկա: Ռենտա: Ընդհանուր հավասարակշռություն և բարեկեցություն: Եկամտունների բաշխում: Անհավասարություն: Արտաքին էֆեկտներ և հասարակական բարիքներ: Պետության դերը:

Մակրոտնտեսագիտություն: Ազգային տնտեսությունը որպես ամբողջություն: ՀՆԱ-ն և նրա չափման եղանակները: Ազգային եկամուտ: Տնօրինվող անձնական եկամուտ: Գների ինդեքսները: Գործազրկությունը և նրա ձևերը: Ինֆլացիան և նրա տեսակները: Տնտեսական պարբերաշրջանները: Մակրոտնտեսական հավասարակշռություն: Անբողջական առաջարկ և ամբողջական պահանջարկ: Կայունացման քաղաքականություն: Հավասարակշռությունը ապրանքային շուկայում:

Սպառում և խնայողություն: Ինվեստիցիա: Պետական ծախսեր և հարկեր: Մուտիպիլիկատորի էֆեկտը; Հարկաբյուջետային քաղաքականություն:

Փողը և նրա ֆունկցիաները: Հավասարակշռությունը փողի շուկայում: Փողային մուլտիպլիկատորը: Բանկային համակարգ: Գրամավարկային քաղաքականություն: Տնտեսական աճ և զարգացում: Միջազգային տնտեսական հարաբերություններ: Արտաքին առևտուր և արտաքին քաղաքականություն: Վճարային հաշվեկշիռ: Տարադրամի կուրսը:

Անցման շրջանի առանձնահատկությունները Հայաստանում: Սոցիալական ոլորտի վերափոխումները: Տնտեսության կառուցվածքային տեղաշարժերը: Բաց էկոնոմիկայի ձևավորումը:

Բուհական քաղադրիչ

1. Ավտոտրանսպորտային հոգեբանություն - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Առարկայի նպատակն ու խնդիրները: Մարդու աշխատանքի բնախոսությունը, հոգեկան կառուցվածքի կազմախոսական հիմունքները: Անալիզատորներ, դրանց նշանակությունը վարորդի գործունեությունում:

Հասկացություն տեղեկատվության մասին, դրա վերամշակման փուլերը վարորդ-ավտոմոբիլ-ճանապարհ-միջավայր համակարգում:

Ավտոմոբիլի վարորդի զգացողությունը, ընկալումը, ուշադրությունը և ճանապարհային երթևեկության անվտանգությունը:

Մտածողություն, հիշողություն, հույզեր և կամք: Դրանց օպերատիվ հատկանիշները վարորդի գործունեությունում:

Վարորդի անձը և մասնագիտական գործունեությունը, հոգնածությունը և աշխատունակությունը:

Ավտոմոբիլի ղեկավարման հոգեբանախոսական առանձնահատկություններն օրվա մութ ժամերին և բարձր արագություններով շարժման դեպքում: Ալկոհոլը և ճանապարհային երթևեկության անվտանգությունը:

Վարորդների առողջական վիճակը, աշխատունակությունը, աշխատանքային տեղին ներկայացվող պահանջները: Աշխատանքի հիգիենան: Ճանապարհային վնասվածություն: Ավտոմոբիլի պասիվ և հետվթարային անվտանգություն:

Վարորդի վարպետության ձևավորման հոգեբանական հիմունքները, մասնագիտական կողմնորոշումը և ընտրությունը: Ավտոմոբիլի վարման ուսուցման համակարգը: Ավտոմոբիլային վարժասարքեր, ավտոտղրոմներ և ուսումնա-մարզումային հրապարակներ:

2. Տրանսպորտային էկոնոմիկա - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Գիտության առարկան, խնդիրները, ֆունկցիաները և դերը ժողովրդատնտեսական արտադրության զարգացման և տնտեսական արդյունավետության բարձրացման գործում և գյուղատնտեսության մեջ մասնավորապես: Ձեռնարկության կազմակերպչա-իրավական հիմունքները, հիմնական և շրջանառու ֆոնդերի տնտեսական էությունը, արտադրական ֆոնդերի հիմնական կազմը և կառուցվածքը, նրանց գնահատման եղանակները՝ մաշվածություն, ամորտիզացիա, վերականգնում, օգտագործման տեխնիկա-տնտեսական ցուցանիշները: Շրջանառու միջոցների կազմը, կառուցվածքը, ձևավորման ազդյունները, օգտագործմանց ցուցանիշները:

Արտադրական ծախսերը հաստատուն, փոփոխական, սահմանային և միջին: Բեռնափոխադրումների ինքնարժեքը, շահագործական ծախսերը ըստ առանձին տարրերի, արտադրանքի տեղափոխման ինքնարժեքի որոշում տարբեր բանգավառների համար:

Արտադրական կապիտալ: Աղբյուրները, պահանջի որոշումը, վիճակի գնահատումը, հաշվառումը, զինվածությունը և օգտագործման տնտեսական արդյունավետությունը ավտոտրանսպորտային ձեռնարկության մեջ:

Գներ և գնագոյացում, շահույթ, շահույթաբերություն: Ավտոմոբիլային տրանսպորտի աշխատանքային ռեսուրսները և աշխատանքի արտադրողականության որոշման մեթոդիկական, ցուցանիշները և բարձրացման ուղիները: Նոր տեխնիկայի և գիտության նվաճումների ներդրման տնտեսական արդյունավետության որոշում: Տարբերակային գնահատում: Բեռների փոխադրման ռացիոնալ տեղաբաշխման տեխնիկա-տնտեսական հիմնավորման մեթոդիկա:

Մարքեթինգը և խորհրդատվությունը ավտոմոբիլային տրանսպորտում:

3. Տրանսպորտային տնտեսության կազմակերպում - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Ավտոմոբիլային շարժակազմի ընտրության ռացիոնալ ձևեր, տնտեսությունների ու դրանց ստորաբաժանումների ռացիոնալ կառուցվածքի սահմանման մեթոդները, նյութատեխնիկական ապահովման կարգավորման, հեռանկարային զարգացման ծրագրերի մշակման, աշխատանքի կազմակերպման ու վարձատրության առաջադիմական ձևերի արմատավորման, տոխնիկական սպասարկումների կազմակերպման և շահութաբեր տնտեսական գործունեության ծավալման բնագավառները:

Ավտոմոբիլային տնտեսությունների կազմակերպման հիմունքները, շուկայական պայմաններում տրանսպորտային միջոցների օգտագործման առանձնահատկությունները, տեխնիկական շահագործման և մյուս ծառայությունների աշխատանքի կազմակերպման սկզբունքները, վարձատրության ձևերն ու համակարգերը, կարճա-

ժամկետ և երկարաժամկետ ծրագրերի ու բիզնես պլանների մշակման մեթոդները, նյութատեխնիկական սպասարկման, ֆինանսական տնտեսության և հաշվառման կազմակերպման սկզբունքները, գործնական ծրագրեր ավտոմոբիլային տնտեսությունների հեռանկարային զարգացման վերաբերյալ:

4. Կառավարումը տրանսպորտային կազմակերպություններում - 60 ժամ, 2 կրեդիտ

Կառավարման էությունը, մեթոդաբանությունը, անհրաժեշտությունը: Կազմակերպությունների ձևերը և կառավարման մակարդակները: Կազմակերպությունների արտաքին և ներքին միջավայրերի բնութագրումը:

Կառավարման գործընթացի էությունը: Կառավարման գործառույթների էությունը, դրանց դասակարգումը: Կառավարման կոմունիկացիաներն ու կառավարչական որոշումները: Կառավարման մեթոդները:

Խմբերի կառավարումը: Իշխանություն և առաջնորդում:

Արտադրության կառավարման առանձնահատկությունները ՀՀ ագրոպարենային համակարգի կազմակերպություններում: Անձնակազմի կառուցվածքը և կառավարման փուլերը: Ագրոպարենային համակարգի կառավարումը: Կառավարման արդյունավետությունը և դրա բարձրացման ուղիները:

Ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական դասընթացների կրթաբովկ

Հանրապետական բաղադրիչ

1. Բարձրագույն մաթեմատիկա -390 ժամ, 13 կրեդիտ

Անալիտիկ երկրաչափություն: Ուղիղ գիծը հարթության վրա: Երկրորդ կարգի կորեր: Կոորդինատների ձևափոխությունը: Հարթությունը և ուղիղ գիծը տարածության մեջ: Երկրորդ կարգի մակերևույթներ: Գծային հանրահաշիվ: Որոշիչներ: Հակադարձ մատրից: Գծային հավասարումների համասեռ և ոչ համասեռ համակարգեր: Կրամերի կանոնը: Գ-աուսի մեթոդը: Վեկտորական հանրահաշիվ: Մաթեմատիկական անալիզ: Թվային հաջորդականություններ: Չուզամետ հաջորդականություններ և նրանց հատկությունները: Մեկ փոփոխականի ֆունկցիա: Ֆունկցիայի անընդհատությունը: Անընդհատ ֆունկցիայի հատկությունները: Ֆունկցիայի ածանցյալը: Ֆունկցիայի հետազոտումը դիֆերենցիալ հաշվի մեթոդներով և գրաֆիկի կառուցումը: Մի քանի փոփոխականի ֆունկցիաներ: Նվազագույն քառակուսիների մեթոդը: Կոմպլեքս թվեր: Անորոշ և որոշյալ ինտեգրալներ: Որոշյալ ինտեգրալի կիրառությունները: Անիսկական ինտեգրալներ: Բազմապատիկ և կորագիծ ինտեգրալներ: Նրանց կիրառությունները: Մակերևույթային ինտեգրալներ: Դաշտի տեսության Էլեմենտները: Թվային շարքեր: Դրական անդամներով շարքերի զուգամիտության հայտանիշները: Կամայական անդամներով շարքերի զուգամիտությունը: Ֆունկցիոնալ շարքեր: Աստիճանային շարք: Թեյլորի և Մակլորենի շարքեր: Ֆուրյեի շարք: Մովորական դիֆերենցիալ հավասարումներ: Առաջին կարգի համասեռ գծային և դրանց բերվող հավասարումներ: Երկրորդ կարգի գծային համասեռ և ոչ համասեռ հավասարումներ: Հավանականությունների տեսություն:

2. Ֆիզիկա - 330 ժամ, 11 կրեդիտ

Դասական մեխանիկայի հիմունքները: Շարժման նկարագրման դասական երևանակի կիրառման սահմանները: Դինամիկայի հիմունքները: Ուժերի տեսակներ: Մեխանիկական աշխատանք, հզորություն, էներգիա: Պտտական շարժման դինամիկան: Հիդրոդինամիկայի հիմունքները: Մեխանիկական տատանումներ և ալիքներ: Մոլեկուլյար ֆիզիկայի և թերմոդինամիկայի հիմունքները: Էլեկտրականություն: Էլեկտրաստատիկայի հիմնական օրենքները: Էլեկտրադինամիկա: Հաստա-

տուն հոսանքի օրենքները: Մագնիսական դաշտ և նրա բնութագրերը: Փոփոխական էլեկտրական հոսանք: Էլեկտրամագնիսական տատանումներ և ալիքներ: Օպտիկա: Էլեկտրաշափական օպտիկայի հիմունքները: Ալիքային օպտիկա: Քվանթային օպտիկայի հիմունքները: Ատոմի ֆիզիկա: Միջուկային ռեակցիաներ: Ատոմային և միջուկային էներգետիկա:

3. Քիմիա - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Նյութի կառույցը: Ատոմի, մոլեկուլի կառուցվածքը, քիմիական կապ: Քիմիական համակարգեր՝ լուծույթներ, դիսպերս համակարգեր, էլեկտրաքիմիական համակարգեր:

Քիմիական թերմոդինամիկա և կինետիկա՝ քիմիական պրոցեսների էներգետիկան, քիմիական և ֆազային հավասարակշռություններ: Քիմիական ռեակցիայի արագությունը, կատալիտիկ ռեակցիաներ:

Պարբերական համակարգը և բիոգեն էլեմենտների քիմիան, նրանց հատկությունը, ստացումը, կիրառումը:

Անալիտիկ քիմիայի հիմունքները:

Որակական և քանակական անալիզ: Անալիզի ֆիզիկա-քիմիական մեթոդները:

Օրգանական միացությունների քիմիան՝ ածխաջրածիններ, ֆունկցիոնալ խմբերով միացություններ, ճարպեր, ածխաջրեր, սպիտակուցներ, պոլիմերներ:

Քիմիական պրակտիկում:

4. Ինֆորմատիկա և ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների հիմունքներ - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Գաղնթացի առարկան, խնդիրները, ինֆորմատիկայի դերը, համակարգիչների տեսական հիմունքները:

Համակարգիչների ստեղծման ու զարգացման փուլերը: Ֆունկցիոնալ սարքերի տրամաբանական ֆունկցիաները, սարքի տրամաբանական սխեման: Տրամաբանական դիզայնիցիա, կոնյուկցիա և բացասում գործողությունները:

Համակարգիչների տեխնիկական ապահովումը, ներքին և արտաքին սարքեր, պրոցեսոր:

-Ինֆորմատիկայի մուտքագրման սարքեր (ստեղնաշար, ուղղորդիչ՝ մկնիկ, ցուցարկու՝ դիսփլեյ, տեսագիր՝ սկաներ և այլն);

-Ինֆորմատիկայի ելքավորման սարքեր (ցուցարկու, տպիչ և այլն);

-Արտաքին հիշասարք (ինֆորմատիկայի երկարատև պահպանման սարքեր);

-Ինֆորմացիայի հաղորդման սարքեր (մոդեմ, ֆաքս և այլտիպի տերմինալներ):

Համակարգիչների ծրագրային ապահովումը:

Համակարգային ծրագրեր՝ օպերացիոն համակարգեր, ծրագրեր-թաղանթներ, դրայվերներ և ուտիլիտներ: Գործիքային ծրագրային ապահովումը որպես ծրագրավորման համակարգ, ծրագրավորման լեզվի համակարգը, ծրագրավորման միջավայրի համակարգը, ստանդարտ ֆունկցիաների գլադարանը և այլն: Իսկ կիրառարական ծրագրային ապահովումը պարունակում է սատանդարտ ծրագրերի գրադարանը, օգտագործողի կիրառական ծրագրերը և կիրառական ծրագրերի փաթեթները:

Ալգորիթմացում: Ալգորիթմացումը, խնդիրների լուծման ալգորիթմների կառուցման մեթոդները: Ալգորիթմի հատկությունները:

Հաշվողական գործընթացների տեսակները, ալգորիթմի նկարագրման եղանակները, ալգորիթմի որակի որոշման եղանակները, ալգորիթմի մշակման փուլերը և կարգը:

Ծրագրավորում: Ծրագրավորումը որպես ինֆորմատիկայի ճյուղ, ծրագրեր կազմելու մեթոդներն ու ձևերը: Ծրագրավորման լեզուների դասակարգումը, ծրագրավորման լեզվի տարրերը, ծրագրավորման լեզվի կառուցվածքները, ծրագրերի մշակումը, ծրագրի կատարման փուլերը:

Համակարգչային համակարգեր և ցանցեր: Համակարգչային ցանցեր, նրանց

տիպերը: Տեղային, բաշխված, մոլորակային և նարնց տեխնիկական ու ծարագրային ապահովումը:

5. Գծագրական երկրաչափություն և ճարտարագիտական գրաֆիկա - 270 ժամ, 9 կրեդիտ

1. Գծագրական երկրաչափություն

Ներածություն: Պրոյեկտման մեթոդները: Ուղղանկյուն պրոյեկտում: Մոնժի էպյուր: Կետի, ուղղի, հարթության և բազմանիստերի պրոյեկտումը: Գիրքային խնդիրներ: Մետրական խնդիրներ: Գծագրական երկրաչափության մեջ կիրառվող մեթոդները: Բազմանիստեր: Կոր գծեր: Մակերևույթներ, պտտման մակերևույթներ: Գիրքային և մետրական խնդիրներ: Պտուտական մակերևույթներ: Մակերևույթների փռումը: Աքսոնոմետրիկ պրոյեկցիաներ:

2. Գծագրական երկրաչափություն

Կոնստրուկտորական փաստաթղթեր: Գծագրերի ձևակերպումը: Երկրաչափական գծագրություն: Տեսքեր, գրառումներ, նշանակումներ: Աքսոնոմետրիկ պրոյեկցիաներ: Մեքենամասերի տարրերի պատկերումը և նշանակումները: Միացումների պատկերումը: Զանդովի միացումներ: Ոչ քանդովի միացումներ: Մեքենամասերի էսքիզավորում: Մեքենամասերի աշխատանքային գծագրերի կազմում: Հավաքական միավորների պատկերումը: Հավաքական գծագրերի մասնատում:

Շինարարական գծագրության տարրեր:

6. Համակարգչային գրաֆիկա - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Համակարգչային գրաֆիկա առարկան, դերն ու խնդիրները, զարգացման ուղիքություններն ու հեռանկարները: Նախագծման ավտոմատացված համակարգեր, գոյություն ունեցող ծրագրերը (AutoCAD, Unigraphics, ProEngineer, StutCAD և այլն) և դրանց համեմատական գնահատականը: AutoCAD ծրագրային փաթեթի հիմունքները և հնարավորությունները: AutoCAD-ի պատուհանը: Համակարգչային մենյուներ: Գործիքային վահանակներ: Հրամանների և կարգավիճակի տողեր: Աշխատանքային միջավայրի կարգավորումը: Կոորդինատների համակարգերը, դրանց ընտրությունը, չափման միավորների ընտրությունը, գծագրի սահմանների դոյմական և մետրական համակարգեր: Մասշտաբների ընտրություն: Երկրաչափական օբյեկտների կառուցման հրմանները: Կառուցման ռեժիմները (երկչափ համակարգում): Շերտեր և դրանց առավելությունները: Օբյեկտներ գործիքաշարքը: Խնթագրման հրամանները: Էկրանային պատկերի կառավարումը և տեքստի ստեղծումը: Չափերի կիրառումը, երկրաչափական չափեր և թույլտվածքներ: չափերի խմբագրումը: Չափերի ոճի և չափային համակարգային փոփոխականներ: Տեսքային էկրանները մոդելի տարածության մեջ և թղթի տարածության մեջ: Ինֆորմացիայի ելքը տպագրման և գծագրման միջոցով: գծագրի ելքը փոթերի (Plotter) վրա: Գծագրի դիրքի ընտրությունը և թղթի չափերը: տեքստի ավելացումը գծագրերին: Գրառումները գծագրերում: Բլոկներ, դրանց կոնցեպցիան և առավելությունները: Օբյեկտների խմբավորում և խմբագրման հրամանները: Տվյալների փոխանակում, կապերի խմբագրում, երկրաչափական հաշվիչ: Եռաչափ երկրաչափական օբյեկտների և մարմինների մոդելավորում: եռաչափ մակերևույթների կառուցում: Եռաչափ ֆիգուրների ստեղծում: Կտրվածքներ: Ռենդերինգը (Render) և անիմացիոն եռաչափ գծագրությունում: Հեռանկարի ստացումը: եռաչափ մոդելի ռենդերինգը: Եռաչափ ֆիգուրների դիմամիկ դիտարկում: Օբյեկտների երանգավորում: Տարածական ֆիգուրների խմբագրումը: Ստանդարտ գծագրեր՝ տեսքեր վերևից, առջևից և ձախից: Բանվորական գծագրերի մշակում (հանգույցի հավաքական գծագիր և մեքենամասերի մասնատում):

7. Տեսական մեխանիկա - 240 ժամ, 8 կրեդիտ

Տեսական մեխանիկան և նրա դերը բնական և տեխնիկական գիտությունների շարքում: Ստատիկա: Ստատիկայի արքիոմները: Կապեր, դրանց հակազդումները:

Կապերի արսիոնը: Չուգամետ ուժահամակարգի հավասարաքշռության երկրաչափական և անալիտիկ պայմանները: Ուժի մոմենտ կենտրոնի և առանցքի նկատմամբ: Ուժագույգերի տեսություն: Կամայական տարածական ուժահամակարգ: Կամայական տարածական ուժահամակարգի տրված կենտրոն բերման դեպքերը: Կամայական տարածական ուժահամակարգի հավասարակշռությունը: Կամայական հարթ ուժահամակարգի հավասարակշռությունը: Սահքի շփում: Շփման անկյուն և ծփման կոն: Գլորման շփում:

Չուգահեռ ուժերի կենտրոն: Ծանրության կենտրոն: Կետի կինեմատիկա: Շրջման տրման եղանակները: Հետագիծ: Արագության վեկտոր: Արագացման վեկտոր: Շոշափող և նորմալ արագացումներ: Պինդ մարմնի համընթաց շարժում: Պինդ մարմնի պտտական շարժում: Անկյունային արագություն, անկյունային արագացում: Մարմնի կամայական կետի արագությունը և արագացումը պտտական շարժման դեպքում: Պինդ մարմնի հարթ (զուգահեռական) շարժում: Շարժման վերլուծումը բևեռի հետ միասին համընթացի և բևեռի շուրջը պտտականի: Կամայական կետի շարժման օրենքը, հետագիծը և արագությունը:

Կետի բարդ (բաժարձակ) շարժում: Կորիոլիսի թեորեմը: Նյութական կետի դինամիկայի հիմնական օրենքները: Նյութական կետի դինամիկայի երկու հիմնական խնդիրները: Նյութական կետի շարժման դիֆերենցիալ հավասարումները: Նյութական կետի հարաբերական շարժման և հարաբերական դադարի հավասարումները: Ոչ ազատ նյութական կետի շարժման դիֆերենցիալ հավասարումները: Նյութական կետի ուղղագիծ տատանումներ: Ուժի իմպուլս: Նյութական կետի շարժման քանակ: Թեորեմ նյութական կետի շարժման քանակի փոփոխման վերաբերյալ: Նյութական կետի շարժման քանակի մոմենտ: Թեորեմ նյութական կետի շարժման քանակի փոփոխման վերաբերյալ: Ուժի աշխատանք և հզորություն: Նյութական կետի կինետիկ էներգիա և թեորեմ դրա փոփոխման վերաբերյալ: Մեխանիկական համակարգ: Արտաքին և ներքին ուժեր: Ներքին ուժերի հատկությունները: Մեխանիկական համակարգի զանգված: Չանգվածների կենտրոն: Մեխանիկական համակարգի իներցիայի մոմենտ: Մեխանիկական համակարգի իներցիայի մոմենտ: Մեխանիկական համակարգի շարժման դիֆերենցիալ հավասարումների համակարգը: Մեխանիկական համակարգի զանգվածների կենտրոնի պահպանման օրենքը: Մեխանիկական համակարգի շարժման քանակ: Թեորեմ մեխանիկական համակարգի շարժման քանակի փոփոխման վերաբերյալ: Մեխանիկական համակարգի շարժման քանակների գլխավոր մոմենտ: Մեխանիկական համակարգի շարժման քանակների գլխավոր մոմենտի վերաբերյալ թեորեմը և դրա հետևանքները: Մեխանիկական համակարգի կինետիկ էներգիա: Թեորեմ մեխանիկական համակարգի կինետիկ էներգիայի փոփոխման վերաբերյալ: Դալամբերի սկզբունքը: Նյութական կետի իներցիայի ուժ: Դալամբերի սկզբունքը նյութական կետի և մեխանիկական համակարգի համար: Լանգրանժի հավասարումները: Մեխանիկական համակարգի ընդհանրացված կորոլիմատներ, ընդհանրացված արագություններ և ընդհանրացված ուժեր: Լանգրանժի առաջին և երկրորդ սեռի հավասարումները:

8. Նյութագիտություն -120 ժամ, 4 կրեդիտ

Պարզ մետաղներ: Մետաղների բնորոշ առանձնահատկությունները: Մետաղների ատոմային և բյուրեղային կառուցվածքը: Մետաղների առաջնային և երկրորդային բյուրեղացումը: Մետաղների կոփումը և վերաբյուրեղացում:

Երկակի համաձուլվածքների վիճակի դիագրամներ, տեսակները և վերլուծությունը:

Երկաթ-ածխածնային համաձուլվածքների ֆազերն ու ստրուկտուրաները, վիճակի դիագրամի վերլուծությունը: Ածխածնային պողպատների դասակարգումը և մակնիշավորումը: Թուջեր, ստրուկտուրան և հատկությունները:

Պողպատների ջերմամշակման տեսությունը, ջերմամշակման եղանակները: Պողպատի հիմնական փոխակերպումները:

Պողպատների ստրոկտուրան տաքացումից և սառեցումից հետո:

Պողպատների ջերմամշակման տեխնոլոգիան:

Պողպատի ջերմաքիմիական մշակում, պողպատի ցեմենտացումը, տեսակները, ջերմամշակումը: Պողպատի ազոտացումը, նիտրոցեմենտացումը, նիտրոցեմենտացումը և ցիանացումը: Լեգիրացված պողպատներ: Լեգիրող տարրերի ազդեցությունը պողպատներում տեղի ունեցող փոխակերպումների վրա: Լեգիրված պողպատների դասակարգումը և մակնիշավորումը: Կոնստրուկցիոն լեգիրված պողպատների դասակարգումը և մակնիշավորումը: Կոնստրուկցիոն լեգիրված պողպատներ: Գործիքային լեգիրված պողպատներ: Հատուկ ֆիզիկա-քիմիական հատկություններ ունեցող պողպատներ: Մետաղակերպիմիական կարծր համաձուլվածքներ:

Գունավոր մետաղների և համաձուլվածքներ: Պղինձը և նրա համաձուլվածքները՝ արույր և բրոնզ: Ոչ մետաղական մեքենաշինական նյութեր:

Պլաստմասսաներ: Ապակիներ: Ռետիններ:

Ընդհանուր մասնագիտական դասընթացների կրթաբլոկ

(լսարանային – 1792 ժամ, ինքնուրույն շխատանքի – 1264 ժամ)

Բուհական բաղադրիչ

1. Նյութերի դիմադրություն - 270 ժամ, 9 կրեդիտ

Նյութերի դիմադրության դասընթացի խնդիրները: Բեռնվածքի տեսակները: Արտաքին և ներքին ուժեր, լարումներ, դեֆորմացիաներ և տեղափոխություններ: Ուղիղ ձողերի ձգումը և սեղմումը: Ներքին ուժերի տեղափոխությունների էպյուրների կառուցումը ձգման և սեղմման դեպքում: Ամրության և կոշտության հաշվարկ: Ստատիկորեն անորոշելի ձողային համակարգեր: Լարումները լայնական և թեք հարթակներում: Գեֆորմացիաների որոշումը ձգման և սեղմման դեպքում: Մարմինների լարվածային վիճակների ուսումնասիրումը: Ներքին ուժերի, լարումների և դեֆորմացիաների որոշումը մաքուր սահքի դեպքում: Հատույթների երկրաչափական բնութագրերը: Ստատիկ և իներցիայի մոմենտների որոշումը պարզ և բարդ հատույթների համար: Չուգահեռ տեղափոխված և շեղված առանցքների նկատմամբ իներցիայի մոմենտների կախվածությունը: Կլոր կտրվածք ունեցող ձողերի ոլորման դեպքում, լարումների և դեֆորմացիաների որոշումը: Հեծանների ներքին լայնական ուժերի, մոմենտների որոշումը և էպյուրների կառուցումը: Նորմալ և շոշափող լարումների որոշումը ծռման դեպքում: Տեղափոխությունների որոշումը Մորի մեթոդով և Վերեշչագինի եղանակով: Ամրության և կոշտության հաշվարկ: Ստատիկորեն անորոշելի հեծաններ: Անխզելի հեծաններ և դրանց հաշվարկը երեք մոմենտների թեղքերի օգնությամբ: Կոր ձողերի ներքին ուժերի, լարումների և տեղափոխությունների որոշումը: Ստատիկորեն անորոշելի կոր ձողեր: Առաձգական մարմնի դեֆորմացիայի պոտենցիալ էներգիան: Կլաստիկոնի, Լագրանժի և Կաստիլյանովի թեղքերները: Գեֆորմացիաների պոտենցիալ էներգիաները մարմնի ծավալի և ձևի փոփոխման դեպքում: Բարդ դիմադրություն՝ շեղ ծռում, արտակենտրոն սեղմում (ձգում), համատեղ ծռում և ոլորում: Բարակապատ անոթների և հաստապատ խողովակների հաշվարկը: Սեղմված ձողերի հաշվարկը ըստ կայունության: Երկայնական-լայնական ծռում: Գինամիկ բեռներ: Գինամիկ լարումների և տեղափոխությունների որոշումը հավասարաչափ արագացող շարժման և դինամիկ հարվածի դեպքում: Ամրության հաշվարկ պարբերաբար փոփոխվող լարումների դեպքում (դիմացկանության հաշվարկ):

2. Մեքենաների և մեխանիզմների տեսություն - 240 ժամ, 8 կրեդիտ

ՄՄՏ հիմնական հասկացությունները: Մեխանիզմների կառուցվածքային վերլուծությունը, դրա մեթոդները և սինթեզ: Մեխանիզմների շարժունակությունը և կապերը: Հարթ մեխանիզմների դասակարգումն ըստ Ասուրի և Արտոբոլսկու: Մեխանիզմների կինեմատիկական ուսումնասիրությունը, դրա մեթոդները: Մեխանիզմի դիրքերը, օղակների առանձին կետերի հետագծերը: Մեխանիզմների արագությունների և արագացումների պլանները և դրանց հատկությունները: Օղակների անկյու-

նային արագությունները և անկյունային արագացումները, դրնաց որոշումը: Կինեմատիկական դիագրամներ: Գրաֆիկական դիֆերենցում և գրաֆիկական ինտեգրում: Մեխանիզմների կինեմատիկայի անալիտիկական ուսումնասիրությունը և դրանց մեթոդները: Մեխանիզմների ուժային վերլուծությունը: Մեխանիզմների ուժային հաշվարկ մեթոդը: Օղակների իներցիոն ուժերը հարթ մեխանիզմների մեջ: Հակագործումները կինեմատիկական գույգերում: առաջնային օղակի կինետոստատիկան: Ուժային պլանը հարթ մեխանիզմների համար: Բերված ուժեր և բերված մոմենտներ: Մեխանիզմների դինամիկական վերլուծությունը: Մեխանիզմի օղակների վրա ազդող ուժերի բնութագրերը: Մեխանիզմի կինետիկ էներգիան: Բերված զանգվածներ և բերված իներցիայի մոմենտ: Մեքենայական ազդեցատի շարժման հավասարումները և դրանց ինտեգրումը: Մեքենայի շարժման ուսումնասիրությունը էներգոզանգված դիագրամի (Վիտենբաուերի) մեթոդով: Մեքենաների և մեխանիզմների շարժման անհավասարաչափությունը: Միջին արագություն և շարժման անհավասարաչափության գործակից: Արագությունների կարգավորիչներ: Չանգվածների հավասարակշռումը: Թափանիվը որպես արագության կարգավորիչ, դրա հաշվարկը: Մեխանիզմների էներգետիկ բնութագրերը: Մեքենայի էներգետիկ բալանսի հավասարումը: Մեխանիկական ՕԳԳ: Բարձր կարգի մեխանիզմներ: Ատամնանիվային մեխանիզմներ: Ատամնանիվային մեխանիզմների դասակարգումը: Հիմնական երկրաչափական և որակական պարամետրերը: Ատամնանիվային բարդ մեխանիզմների կինեմատիկան: Տարածական ատամնանիվային մեխանիզմներ: Հիպերբոլիդալ և պտուտակավոր ատամնանիվային մեխանիզմներ: Բռունցքային մեխանիզմներ, դրանց դասակարգումը, կինեմատիկան և նախագծումը: Շփումը մեխանիզմների և մեքենաների մեջ: Շփման տեսակները:

3. Մեքենաների մասեր -120 ժամ, 4 կրեդիտ

Ներածություն: Հիմնական հասկացություններ: Աշխատունակության չափանիշները և նախագծման հիմունքները:

1.1. Մեքենաների մասերի միացումները

1.1.1. Չքանդվող միացումներ: Հիմնական տեղեկություններ: Եռակըցված, գամային, երաշխավորված ձգվածքով և այլ միացումներ: Հաշվարկը ըստ ամրության:

1.1.2. Բանդվող միացումներ: Պարուրակային, երիթային, շլիցավոր և սեղմակային միացումներ: Հիմնական տեղեկություններ և հաշվարկը ըստ ամրության:

1.2. Մեխանիկական փոխանցումներ

Հիմնական տեղեկություններ, դասակարգումը, ընդհանուր պարամետրեր: Շփական, ատամնավոր, որդնակային, փոկային և շոթայավոր փոխանցումներ: Փոխանցումների հաշվարկը ըստ ամրության:

1.3. Շարժմանը սպասարկող մեքենամասեր և հավաքական միավորներ

Լիսեռներ և տնիներ: Ընդհանուր տեղեկություններ: Հաշվարկը ըստ ամրության, կոշտության և տատանման: Առանցքակալներ: Սահքի առանցքակալներ: Ընդհանուր տեղեկություններ: Հաշվարկը ըստ ամրության: Ստուգումը ըստ տաքացման: Գլորման առանցքակալներ: Ընդհանուր տեղեկություններ: Հաշվարկը և ընտրությունը ըստ ստատիկ և դինամիկ բեռնունակության: Մեխանիկական կցորդիչներ: Ընդհանուր տեղեկություններ: Հաշվարկը և նախագծումը: Դկուն տարրեր: Չսպասակների հաշվարկը:

4. Կառուցվածքային նյութերի տեխնոլոգիա - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Առարկան ընդգրկում է մեքենաշինության տեխնոլոգիայի հետևյալ բաժինները.

1.1. Սև և գունավոր մետաղների արտադրությունը, ելանյութերը, սարքավորումները և մետալուրգիական հիմնական տեխնոլոգիական պչոցեսները:

1.2. Մեքենաշինության մեջ նախապատրաստական հիմնական տեխնոլոգիական պրոցեսների առանձնահատկություններն ու սարքավորումները «ձուլում, եռակցում, մետաղների մշակումը ճնշմամբ-գլոցում, մամլում, քարշում, դրոշմում և այլն»:

2.1. Մետաղահատ հաստոցների դասակարգումը և մակնիշավորումը, մետաղների

մշակումը կտրմամբ: Մշակման տեսակները, օգտագործվող գործիքների կառուցվածքը և երկրաչափությունը, գործիքանյութերը: Մետաղահատ հաստոցների կինեմատիկական սխեմաները և նրանց վերլուծումը: Մ.Հ. գլխավոր և մատուցման «օժանդակ» շարժումները, նրանց հիմնական հանգույցները, օգտագործվող հարմարանքներն ու օժանդակ գործիքները:

5. Համափոխարելիության հիմունքները և ՏՉ - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Համափոխարինելության ընդհանուր սկզբունքները, սահմանումը և ձևերը (լրիվ և ոչ լրիվ, արտաքին և ներքին, ֆունկցիոնալ): Հիմնական հասկացություններ թույլտվածքների և նստեցվածքների մասին: Երկրաչափական պարամետրերի ճշգրտությունը մեքենամասերի պատրաստման և վերականգման ժամանակ:

Հարթ գլանային միացությունների համափոխարելիությունը: Հարթ գլանային միացությունների ձևերը: Թույլտվածքների և նստվածքների միջազգային համակարգ: հարթ գլանային միացությունների նստեցվածքների հաշվարկը և ընտրությունը:

Մելեկտիվ հավաքման մեթոդ: Գլորման շառավղային առանցակալների թույլտվածքները:

Չափային շղթաների հաշվարկը: տերմինները և սահմանումները:

Երիթային և շլիցային միացությունների համափոխարինելիությունը: Պարուրակային միացությունների համափոխարինելիությունը: Ամրացնող պարուրակները, նրանց հիմնական պարամետրերը:

Ատամնանիվային և որդնյակային փոխանցումներին ներկայացվող շահագործական պահանջները:

Ստանդարտացման համակարգը և էությունը: Ստանդարտների ձևերը և նրանց օբյեկտները: Ստանդարտացման մեթոդական հիմունքները: Ընդհանուր տեխնիկական ստանդարտներ / ECDП, ECKД, ECTД և այլն /:

Տեխնիկական չափումների հիմունքները: Չափագիտություն, նրանշանակությունը մեքենաների որակի ապահովման գործում: Ունիվերսալ չափիչ միջոցներ: Տրամաչափեր (կալիբրներ):

6. Էլեկտրոտեխնիկա և էլեկտրոնիկայի հիմունքներ - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Ներածություն: Հաստատուն հոսանքի էլեկտրական շղթաներ և դրանց հաշվարկման եղանակներ: Փոփոխական սինուսոիդալ հոսանքի ստացումը: Պարամետրերը, գրաֆիկական և մաթեմատիկական պատկերումը: Գծային և ոչ գծային էլեկտրական շղթաների հաշվարկ: Փոփոխական էլեկտրական շղթայի հզորությունները: Հզորության գործակցի բարձրացումը: Եռաֆազ շղթաներ: Միացման սխեմաները, հզորությունները: Մագնիսական շղթաներ, դրանց վերլուծությունը և հաշվարկը: Տրանսֆորմատորների կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքը, հիմնական պարամետրերը և աշխատանքային ռեժիմներ: Հատուկ տրանսֆորմատորներ: Հաստատուն հոսանքի մեքենաներ: Ասինխրոն եռաֆազ և միաֆազ մեքենաների կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքը: Սինխրոն մեքենաների կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքը: Էլեկտրամատակարարում: Էլեկտրական չափումներ և չափիչ գործիքներ:

Արդյունաբերական էլեկտրոնիկայի հիմնական տարրերը: Կիսահաղորդչային տարրերի հիմնական պարամետրերը: Կիսահաղորդչային ուղղիչներ, ուժեղարարներ, տրիգերներ: Իմպուլսային տեխնիկայի տարրեր: Իմպուլսային գեներատորներ: Թվային միկրոէլեկտրոնիկայի հիմունքներ:

Հասկացություն կիսահաղորդչային միկրոինտեգրալային սխեմաների և միկրոպրոցեսորների մասին: Տիրիստորային սարքեր: հասկացություն էլեկտրոհաղորակների կառավարման համար օգտագործվող անկոնտակտ տիրիստորային ապարատների մասին

7. Ավտոմատիկայի և տեխնեխանիկայի հիմունքներ - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Ներածություն: Ընդհանուր տեղեկություններ ավտոմատ կառավարման համա-

կարգերի վերաբերյալ:

Ավտոմատիկայի էլեմենտներ, դրանց ստատիկ բնութագրերը և դասակարգումը: Տվիչներ, ռելեներ, ուժեղարարներ, կատարող մեխանիզմներ, տրամաբանական էլեմենտներ: Ավտոմոտացման օբյեկտներ և դրանց ընդհանուր հատկությունները: Ինքնահավասարման երևույթը ավտոմոտացման օբյեկտներում:

Ավտոմատ կառավարման համակարգեր, դրանց դինամիկ բնութագրերը: Ժամանակային և հաճախական բնութագրեր: Փոխանցման ֆունկցիա հասկացությունը: Էլեմենտար դինամիկ օղակներ, դրանց դասակարգումը և միացման եղանակները:

Ավտոմատ կառավարման համակարգերի կայունությունը: Գծային համակարգերի կայունության որոշման մեթոդները, կայունության չափանիշները, կարգավորման պրոցեսի որոշական ցուցանիշները: Ոչ գծային համակարգերի կայունության որոշման մեթոդները:

Տելեմեխանիկայի հիմունքները: Տելեմեխանիկայի միջոցների կիրառումը տրանսպորտային փոխադրումները կազմակերպելիս:

8. Հիդրավլիկա և հիդրոպնևմոհաղորդակներ - 150 ժամ, 5 կրեդիտ

Ներածություն: Հիդրոստատիկա: Հիդրոստատիկական ճնշումը և նաբ հատկությունները: Հեղուկի հարաբերական հանգիստը: Հիդրոստատիկական ճնշման ուժի մեծության և կիրառման կետի որոշումը հարթ և կոր մակերևույթների վրա: Արքիմեդի օրենքը, մարմինների լողալու պայմանը: հեղուկների կինեմատիկա: Շարժման ուսումնասիրման մեթոդները: Հեղուկների շիթային շարժումը: Հոսանքի հիդրավլիկական տարրերը: Անխզելիության հավասարումը տարրական շիթի և ամբողջ հոսանքի համար: Հիդրոդինամիկա: Շարժումների դասակարգումը: Հեղուկի շարժման հավասարումները իդեալական և իրական հեղուկների համար: Բեռնուլիի հավասարումը ամբողջ հոսանքի համար: Էներգիայի տեղական և երկայանական կորուստները: Շարժման ռեժիմները: Լամինար շարժում: Տուրբուլենտ շարժում: Շեգիի բանաձևը: Խողովակաշարի հիդրավլիկական հաշվարկը: Արտահոսումը անցքերից և կցափողերից հաստատուն և փոփոխական ճնշման տակ: Հիդրավլիկական հարվածի երևույթը: Յուղման հիդրոդինամիկական տեսությունը: Հիդրավլիկական մեքենաներ, դասակարգումը: Պոմպեր, պոմպային տեղակայանք, նրա աշխատանքային պարամետրերը: Կենտրոնախույս պոմպեր, կոնստրուկցիաները, բնութագրերը, համատեղ աշխատանքը: Մխոցային պոմպեր: Ռոտորային և այլ տիպի պոմպեր: Հիդրոհաղորդակներ: Հիդրոստատիկական և ծավալային հիդրոհաղորդակներ: Կոնստրուկցիաները և հաշվարկը: Հիդրոպնևմատիկ հաղորդակներ; Կոնստրուկցիաները և հաշվարկը:

9. Ջերմատեխնիկա - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

«Ջերմատեխնիկա» առարկան: Նրա կիրառությունը և կապը գյուղատնտեսության արտադրության տարբեր բնագավառների հետ: Թերմոդինամիկայի հիմունքները և հիմնական օրենքները: Էներգիայի փոխակերպման պրոցեսներ: Իրական գազեր, դրանց կիրառությունը: Ջերմային մեքենաների տեսական աշխատանքային ցիկլեր: Ներքին այրման շարժիչների իդեալական ցիկլերի աշխատանքային պայմանները: Դրանց համեմատական գնահատման վերլուծություն: Ջերմատեխնիկական տեսության հիմնական դրույթներ: Ջերմահաղորդականություն: Կոնվեկտիվ ջերմափոխանակում: Ջերմային ճառագայթում: Բարդ ջերմափոխանցում: Ջերմափոխանցման ապարատների հաշվարկ: Ջերմափոխանցման ինտենսիվացման ուղիները: Էներգիայի աղբյուրներ: Վառելիքի տեսակներ և բնութագրեր, դրա այրման պրոցեսի հաշվարկ: Էներգիայի այլընտրանքային աղբյուրներ: Ջերմաուժային սարքավորումներ: Կոմպրեսորներ և սառնարանային սարքավորումներ: Կաթսայական տեղակայանքներ: Մխոցավոր և տուրբինային ջերմային մեքենաներ: Էներգոռեսուրսների տնտեսման հիմնական ուղղությունները:

Շրջակա միջավայրի բնապաշտպանություն:

10. Կենսագործունեության անվտանգություն - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Ներածություն: «Կենսագործունեության անվտանգություն» առարկայի դերը, նպատակն որի խնդիրները: «Մարդ-մեքենա-միջավայր» համակարգը: Վտանգավոր և վնասակար արտադրական գործոնների բնութագիրը և առողջ ու անվտանգ աշխատանքային պայմանների ստեղծման հիմնական ուղիները: «Կենսագործունեության անվտանգության» բնագավառին վերաբերող նորմատիվա-իրավական փաստաթղթերը, հիմնական օրենսդրական ակտերը, աշխատանքային, քաղաքացիական և քրեական օրենսգրքերը: «Կենսագործունեության անվտանգություն» ծառայության կառուցվածքը և խնդիրները, ղեկավարների և մասագետների իրավունքներն ու պարտականություններն այս բնագավառում: Արտադրական վնասվածության և մասնագիտական հիվանդությունների ուսումնասիրման մեթոդները, տնտեսական հետևանքները և գնահատման եղանակները: Աշխատատեղերի օդերևույթաբանական և միկրոկլիմայական պարամետրերի նորմավորման սկզբունքները և նորմաները, չափման և հսկման միջոցներն ու եղանակները: Արտադրական աղմուկ, վիբրացիա և վնասակար ճառագայթումներ: Դրանցից պաշտպանվելու եղանակները, չափման և հսկման միջոցները: Ավտոմոբիլների, գյուղատնտեսական մեքենաների ու գործիքների, ագրեգատների և տեխնոլոգիական սարքավորումների շահագործման և նորոգման աշխատանքների անվտանգությունը: Էլեկտրահարվածից պաշտպանվելու կազմակերպչական միջոցառումներն ու տեխնիկական միջոցները: Ամպրոպապաշտպանություն: Էներգաուժային և բեռնամբարձ տեղակայանքների շահագործման անվտանգությունը: Հրդեհ ,հրդեհների սոցիալ-տնտեսական հետևանքները: Շենքերի և շինությունների հրակայունությունը, դրա բարձրացման եղանակները: Կրակմարիչ տեխնիկա: տեսակները, կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքը: Հակահրդեհային ահագանգում և ջրամատակարարում: Հրդեհի ժամանակ մարդկանց էվակուացիայի, նյութական միջոցների հեռացման կապահովման կարգը:

11. Քաղաքական պաշտպանություն և արտակարգ իրավիճակների անվտանգություն – 150 ժամ, 5 կրեդիտ

Ներածություն: Արտակարգ իրավիճակների և քաղաքական պաշտպանության համակարգը, խնդիրներն ու նշանակությունը: Քաղաքական պաշտպանության կառուցվածքն ու կազմավորումները: Արտակարգ իրավիճակներ, դրանց դասակարգումը, բնութագրերը և կանխարգելման ուղիները: Ռադացիոն և քիմիական վարակման օջախներ: Տեղանքի ռադիոակտիվ վարակում, ռադիոակտիվ վարակվածությանաղբյուրները և ռադիոակտիվ ճառագայթման չափման միավորները: Մարտական թունավոր քիմիական նյութերի դասակարգումը, բնութագիրը, ներգործության ձևերը և դրանցից պաշտպանվելու ձևերը: Ռադիացիոն և քիմիական իրադրության գնահատման մեթոդները: Դոզաչափման և քիմիական հետազոտության սարքերի տեսակները, կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքները: Բնակչական պաշտպանության կազմակերպումը արտակարգ և պատերազմական իրավիճակներում: Ապաստարաններ, հակառադիացիոն և պարզագույնթաքստոցներ: Անհատական պաշտպանական միջոցների տեսակները, դրանց պահպանման, բաշխման և օգտագործման կարգը: արտակարգ իրավիճակների ռիսկի գնահատումը: Ռիսկի կվանտիֆիկացիան, անհատական ռիսկի ուսումնասիրման և գնահատման մեթոդները: Արտակարգ և պատերազմական իրավիճակներում գյուղատնտեսական օբյեկտների գործունեության կայունության ապահովման հիմնական ուղիքայուններն ու մեթոդները: Արտակարգ և պատերազմական իրավիճակներում փրկարարական և անհետաձգելի վթարային-վերականգնողական աշխատանքների կազմակերպումն ու անցկացումը: Գյուղատնտեսական արտադրության վարումը ռադիոակտիվ աղտոտվածության պայմաններում

12. Ավտոտրանսպորտի էկոլոգիական անվտանգություն և շրջակա միջավայրի պահպանում - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Կենսոլորտ և մարդը: Էկոհամակարգեր, օրգանիզմի և միջավայրի փոխհարաբերությունները: Ագրոէկոհամակարգերը և դրանց գործելակերպը տեխնոգենեզիսի պայմաններում: Շրջակա միջավայրի գրգռվածության փոփոխությունները: Բնական ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման բնության պահպանության էկոլոգիական սկզբունքները: Միջազգային համագործակցությունը և շրջակա միջավայրի պահպանության հիմնախնդիրները: Մթնոլորտի օդի, ջրի, հողերի, բուսական ու կենդանական աշխարհի պահպանությունը և դրանց արդյունավետ օգտագործումը: Քիմիացման էկոլոգիական հիմնախնդիրները: Մեքենայացման, հողերի, ոռոգման և չորացման էկոլոգիական հիմնախնդիրները: Երկրագործության ավանդական և այլընտրանքային համակարգերը: Էկոլոգիական տեսակետից անվտանգ գյուղատնտեսական մթերքների արտադրության տեխնոլոգիաները: Կայուն էկոհամակարգերի ստեղծման սկզբունքները: Ռեսուրսախնայողական տեխնոլոգիաները գյուղատնտեսության մեջ: Ագրոէկոլոգիական մոնիթորինգ, տարածքների էկոլոգիական վիճակի գնահատումը: Էկոլոգիական քաղաքականությունը և գյուղատնտեսության էկոլոգիացման հիմնախնդիրները:

13. Մաթեմատիկական վիճակագրություն և հետազոտման մեթոդիկա - 60 ժամ, 2 կրեդիտ

Դասընթացի հիմնական թեմաներն են՝ Հավանականությունների դասական, երկրաչափական սահմանումները: Գումարման, բազմապատկման թեորեմները: Լշիվ հավանականությունների, հիպոտեզների հավանականությունների, Բեռնուլիի, Լապլասի լոկալ և ինտեգրալ բանաձևերը: Հարաբերական հաճախության նրա հավանականությունից շեղման հավանականությունը: Դիսկրետ պատահական մեծության բինոմական, Պուասոնի, երկրաչափական բաշխման օրենքները: Մաթեմատիկական սպասումի, դիսպերսիայի և հատկությունները ինչպես դիսկրետ, այնպես էլ անընդհատ պատահական մեծությունների համար:

Չեփշի և Բեռնուլի բանաձևը: Բաշխման և խտության ֆունկցիաները և նրանց հատկությունները: Նորմալ, ցուցչային և հավասարաչափ բաշխման ֆունկցիաները: Երկչափ պատահական մեծության թվային բնութագրիչները: Մաթեմատիկական վիճակագրության թվային բնութագրիչները, վստահելի հավանականություն և վստահելի միջակայքերի որոշման եղանակները և չափումների գնահատման ճշտությունը:

Գծային ռեգրեսիա երկու և երեք չափանի պատահական մեծությունների համար: Վիճակագրական հիպոտեզներ և նարնց ստուգման եղանակները: Միագործոն դիսպերսիոն վերլուծություն:

14. Ամբարձիչ փոխադրական մեքենաներ - 180 ժամ, 6 կրեդիտ

Ամբարձիչ-փոխադրական մեքենաների կիրառման բնագավառները, դասակարգումը, տեխնիկական ցուցանիշները, աշխատանքային ռեժիմները, շարժաբերը:

Ամբարձիչ մեքենաներ: Հատուկ նշանակության մեքենամասերն ու հանգույցները /մետաղաճոպաններ, բեռնատար շոթաներ, ճախարակներ, աստղանիվներ, բազմաճախարակներ, թմբուկներ, կեռեր, կեռի կաղոցներ, բեռքռնիչ, հարմարանքներ, դարարակներ՝ ճանկանվային, հոլովակավոր, արգելակներ՝ կոճղավոր, ժապավենային, սկավառակավոր, կոնական, բեռով փակվող/, կառուցվածքը, հաշվարկը և ընտրությունը:

Ամբարձիչ մեքենաների հիմնական մեխանիզմների /բեռի բարձրացման, տեղաշարժման, պտտման, թռիչքի փոփոխման/ սկզբունքային սխեմաները, կառուցվածքային առանձնահատկությունները, շաժաբերը, դիմադրությունների որոշումը, իներցիոն ուժերը, շարժիչի, ռեդուկտորի, արգելակի և կցորդիչների ընտրությունը:

Ամբարձիչ մեքենաների մետաղական կառուցվածքների և կայունության հաշվարկի սկզբունքները:

Փոխադրական մեքենաների դասակարգումը: Բեռների տեսակները և ֆիզիկամեխանիկական հատկությունները: Քաշող, կրող, տանող, ձգող և հենցային օրգան-

ներ՝ հաշվարկը և ընտրությունը: Արտադրողականությունը և հզորության ծախսը: Կենտրոնացված և բաշխված դիմադրություններ: Նվազագույն ձգվածության որոշումը, շերտերի բեռնափափման եղանակները, շղթաների դինամիկ բեռնվածքը: Քարշային հաշվարկ, շարժաբերի ընտրության, քաշող օրգանի ամրության հաշվարկ:

Պտուտակավոր փոխադրիչների հաշվարկը: Թեք հարթակներ, հոլովակավոր, թրթռացող փոխադրիչներ, պնևմո և հիդրո փոխադրիչներ՝ ընդհանուր տեղեկություններ:

Կարապիկներ: Կարապիկային տեղակայանքների հաշվարկը: Քարշակող տրակտորներ, բեռնիչներ՝ բանվորական օրգանները, հաշվարկի տարրերը:

15. Մեքենաների հուսալիություն և նորոգում -150 ժամ, 5 կրեդիտ

Առարկայի նպատակն է գոյություն ունեցող տեխնիկական պահանջներին համապատասխան, առավել արդյունավետ եղանակներով, ավտոտրանսպորտային շարժակազմի պաշարի ու աշխատունակության վերականգնման, ինչպես նաև պահպանման վերաբերյալ գիտական և պրակտիկ ունակությունների ձեռք բերում:

Առարկան սովորելուց ուսանողը պետք է իմանա՝

-ավտոմոբիլների հուսալիության տեսական հիմունքները, գնահատման մեթոդներից և նրա բարձրացման արդյունավետ եղանակները;

-խափանումների և անսարքությունների առաջացման պատճառները, նրանց հայտնաբերման և վերացման եղանակները;

-ավտոմոբիլների նորոգման տեխնոլոգիական, նորոգման արտադրական պրոցեսները;

-մեքենամասերի, հավաքական միավորների և մեքենաների երկարակեցության բարձրացման մեթոդները;

-ավտոմոբիլների նորոգման աշխատանքների կազմակերպման ժամանակակից ձևերը;

-նորոգված շինվածքների որակի գնահատման մեթոդները;

- կարողանա՝ ավտոմոբիլները փորձարկել ըստ հուսալիության և որոշի նրա քանակական ցուցանիշները;

-հայտնաբերել անսարքություններն ու խափանումները վերլուծել պատճառները և դրանք վերացնել;

-հիմնավորել մեքենամասերի վերականգնման ռացիոնալ եղանակներ, մշակել արդյունավետ տեխնոլոգիական պրոցեսներ, ընտրել նորոգման-տեխնոլոգիական սարքավորումներ;

-որոշել նորոգման կատարման նպատակահարմարությունը և նրա իրականացման պայմանները:

16. Ավտոմոբիլային տրանսպորտային միջոցներ ԱԱՀ-ում - 510 ժամ,

17 կրեդիտ

ԱԱՀ-ում ավտոտրանսպորտային միջոցների (ԱՏՄ) կառուցվածքի հիմունքները: Ավտոմոբիլային տրանսպորտի շարժակազմը՝ ավտոմոբիլներ, տրակտորներ, ավտոմոբիլային և տրակտորային գնացքներ: Ներքին այրման շարժիչների (Ն.Ա.Շ) աշխատանքային սկզբունքը և հիմնական հասկացությունները: Մխոցային շարժիչների մեխանիզմները՝ շուռտվիկ-շարժաթևային մեխանիզմ, գազաբաշխման մեխանիզմ: ՆԱՇ-երի սնման համակարգերը՝ կարբյուրատորային շարժիչի սնման համակարգեր: Գազային շարժիչների սնման համակարգեր, դիզելային շարժիչների սնման համակարգեր:

ՆԱՇ-երի վառոցքի համակարգեր: ՆԱՇ-երի գործարկման համակարգեր: ԱՏՄ-երի էլեկտրասարքավորումներ: Տրանսմիսիաների նշանակությունը, տարատեսակները, հարմարադասման սխեմաները, համեմատական վերլուծությունը: Կրող համակարգեր: Թափքեր: Կախոցներ: Կամրջակներ: Անվային շարժաբերներ: ԱՏՄ-երի դեկավարման համակարգեր: Մասնագիտացված շարժակազմ: Տրակտորային գնացքներ:

ԱՏՄ-երի շահագործական հատկանիշների տեսություն

ԱՏՄ-ի շահագործական հատկանիշների բնութագրերը և գնահատման ցուցանիշները: ԱՏՄ-երի շահագործման պայմանները: ԱՏՄ-երի քարշա-արագային, տրակտորների կարգավորիչային և տեսականքարշային բնութագրերը: Արգելակային հատկանիշների վառելիքային խնայողություն, անցանելիություն; Նախագծային քարշային հաշվարկ: ԱՏՄ-երի կառավարում: Կայունություն, ընթացքի սահունություն: ԱՏՄ-ի շահագործական ցուցանիշների որոշման փորձնական մեթոդները:

Բանվորական պրոցեսներ և ավտոտրնասպորտային միջոցների հաշվարկի հիմունքներ

Ավտոտրակտորային տրանսպորտի, ավտոմոբիլային և տրակտորային արդյունաբերության զարգացման վերլուծությունը: ԱՏՄ-ի տիպաժը և ստրուկտուրային առանձնահատկությունները: ԱՏՄ-ի կառուցվածքներին ներկայացվող ընդհանուր և հատուկ պահանջների (արտադրական, շահագործական, խնայողական, անվտանգության, էկոլոգիական և այլն): Առանցքների վրա ընկնող բեռնվածքի, լրիվ կշռի, զաբարիտային չափերի և այլ պարամետրերի մեծություններին ներկայացվող սահմանափակումները:

Բանվորական պրոցեսների և ԱՏՄ-ի ագրեգատների, հանգույցների, համակարգերի և մեխանիզմների, կառուցվածքին ներկայացվող պահանջները, դասակարգումը, հարմարադասման սխեմաները, աշխատանքային պրոցեսների ուսումնասիրում, բեռնվածքների գնահատում: Արգելակների, մեխանիզմների, համակարգերի, հանգույցների ջերմային, երկարակեցության և ամրության ստուգողական հաշվարկներ:

17. Ավտոմոբիլային շարժիչներ - 150 ժամ, 5 կրեդիտ

Ավտոմոբիլային ներքին այրման շարժիչներ, կառուցվածքը, հարմարադասման սխեմաները և համեմատական բնութագիրը: Մխոցային ՆԱՇ-երի տեսական և իրական ցիկլերը, ինդեկատորային դիագրամները, գազափոխանակման, սեղմման, այրման և ընդարձակման պրոցեսները: Շարժիչների աշխատանքային գնահատման, արդյունավետության ցուցանիշները: ՆԱՇ-ի աշխատանքային ռեժիմներն ու բնութագրերը կախված շահագործական պայմաններից: Շարժիչների աշխատանքի հզորության տնտեսական և էկոլոգիական ցուցանիշները, դրանց փոփոխման պատճառները: Շարժիչների ջերմային և ուժային բեռնվածքների որոշումը: Շուռտվիկ շարժաթևային մեխանիզմի կինեմատիկական և դինամիկական: Շարժիչի մեխանիզմների հավասարակշռման հիմունքներ: Շարժիչների համակարգերի հիմունքները: Շարժիչների փորձարկումների նպատակներն ու դրանց համառոտ բնութագրերը:

Տրանսպորտային աշխատանքների համար ՆԱՇ-ի տիպերի ընտրության սկզբունքը: Շարժիչներին և դրանց համակարգերին ներկայացվող պահանջները ըստ շահագործական պայմանների: Այլընտրանքային վառելիքի օգտագործման համար ՆԱՇ-երի արդիականացումը և դրանց զարգացման հեռանկարները:

18. Ավտոմոբիլների տեխնիկական շահագործում - 180 ժամ, 6 կրեդիտ

Ավտոմոբիլների տեխնիկական շահագործման նպատակը, խնդիրներն ու առանձնահատկությունները ագրոարդյունաբերական համալիրում: Ավտոմոբիլների արտադրողականության բարձրացումը, գյուղատնտեսական փոխադրումների ինքնարժեքի նվազեցումը, վառելիք-էներգետիկական ռեսուրսների տնտեսումը, շրջակա միջավայրի վրա վնասակար ազդեցության նվազեցումը: Ավտոմոբիլի տեխնիկական վիճակ, արդյունավետության և շահագործական հատկանիշներ: Տեխնիկական պատրաստականության և գիծբացթողման գործակիցներ: Շահագործական պայմանները և դրանց դասակարգումը: հուսալիությունը որպես ավտոմոբիլի որակի հիմնական ցուցանիշ: ավտոմոբիլի տեխնիկական վիճակի հսկման մեթոդները: Տեխնիկական վիճակի հսկման մեթոդները: Տեխնիկական արատորոշում, տեսակները և մեթոդները: Արատորոշման տեխնոլոգիական պրոցեսները: Ավ-

տոմոսիկների տեխնիկական սպասարկման և նորոգման համակարգը: տեխնիկական սպասարկումների և նորոգման տեսակները և պարբերականությունը: Նորմատիվները և նրանց ճշգրտումը: Ավտոտորնսպորտում տեխնիկական քաղաքականության սահմանող փաստաթղթերը և հաշվառման ձևերը: Տեխնիկական սպասարկումները և նորոգման տեխնոլոգիական պրոցեսը: Հիմնական ագրեգատների և մեխանիզմների հսկման-արատորոշման և կարգավորման աշխատանքները: Հավաքման-լվացման, ամրակման և յուղման աշխատանքները: Շարժակազմի ընթացիկ նորոգումը: Շարժակազմի պահման եղանակները: Արտադրության նյութատեխնիկական մատակարարման ապահովումը: Արտադրության կազմակերպումը և ղեկավարումը: Ավտոտորնսպորտային ձեռնարկության տեխնիկական ծառայության կառուցվածքը: Ավտոտորնսպորտի արտադրական բազան: Ձեռնարկությունների տեխնոլոգիական նախագծումը:

19. Ավտոմոբիլային ճանապարհներ - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Ճանապարհների նշանակումը և դասակարգումը: Ավտոմոբիլային տրանսպորտի կողմից ներկայացվող պահանջները: Հայաստանի հանրապետությունում ավտոճանապարհային ցանցի ստեղծումը և զարգացումը:

Ճանապարհների տարրերը և դրանց ներկայացվող պահանջները: Հողահատկացման շերտ, հողային պաստառ, երթևեկելի մաս, կողնակներ, հեծանվային և հետիոտնային արահետներ, մայթեր, տրակտորային ճանապարհներ: Ճանապարհային պատվածք, ջրահեռացման համակարգ, կամուրջներ, խողովակներ:

Ճանապարհների լայնական կտրվածքի տարրերը: Ճանապարհների տարրերի հատակագծում և երկայնական կտրվածքում:

Տողանքում ճանապարհների ծրագծի անցկացման սկզբունքները:

Ճանապարհաշինական նյութերի հիմնական ֆիզիկա-մեխանիկական հատկությունները: Ճանապարհային պատվածքի վրա ազդող ուժերը, բնակլիմայական գործոնների ազդեցությունը: Ոչ կոշտ և կոշտ ճանապարհային պատվածքներ:

Ճանապարհների տրանսպորտա-շահագործական հատկանիշները:

Երթևեկության անվատանգության ապահովվածության գնահատումը:

Ճանապարհների առանձնահատկությունները բարդ կլիմայական պայմաններում:

Ավտոմայրուղիներ և քաղաքային փողոցներ: Դրանց շահագործումը և պահպանությունը:

20. Վառելանյութեր և քսանյութեր - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Առարկայի խնդիրներն ու նպատակը: կիրառվող տերմինները, շարժիչային և հնոցային վառելանյութերի, քսայուղերի և քսուկների նշանակությունը, դասակարգումը, մակնիշավորումը և արտասահմանյան համարժեքների հետ համափոխարինելիությունը: հումքեր, ստացման, վերամշակման և մաքրման եղանակները, բաղադրությունը և տարրական կազմը, ֆիզիկա-քիմիական հատկությունները, կիրառելիության ոլորտները և սահմանափակիչները: վառելանյութերի ջերմաստեղծ ունակությունները, այրման առանձնահատկությունները, դրանց նշանակությունից և օգտագործման պայմաններից կախված: այրման արգասիքների կազմը, դրանց բացասական ազդեցությունը շրջապատող միջավայրի վրա և վտանգավորության նվազեցման հնարավոր ու կիրառվող մեթոդները: այլընտրանքային շարժիչային վառելանյութերը և դրանց կիրառումը սահմանափակող գործոնները: վառելանյութերի և քսանյութերի որակի գնահատման ցուցանիշները և մեթոդները, դրանց պահպանման և ռացիոնալ օգտագործման, փոխադրման, ուտիլիզացման կանոնները: տեխնիկական հեղուկների տարատեսակները, նշանակությունը, դասակարգումը, մակնիշավորումը և կիրառելիության ոլորտները:

21. Ճանապարհատրանսպորտային պատահարների փորձագիտություն – 180 ժամ, 6 կրեդիտ

Փորձաքննության կազմակերպումն ու վարույթը, փորձագիտության նպատակը և խնդիրները, փորձաքննության տարատեսակներն ու դրանց համառոտ բնութագրերը, դատական և ծառայողական փորձագետների իրավունքներն ու պարտականությունները, փորձաքննության ելակետային նյութերը, փորձաքննությունն նշանակելու մասին որոշումը և փորձագետ ավտոտեխնիկի եզրակացությունը: Տրանսպորտային միջոցի շարժման պարամետրերի հաշվարկը, հավասարաչափ շարժում, արգելակումը շարժիչով և շարժումը գլորումով, արգելակումը հաստատուն և փոփոխական կցման գործակցի պայմաններում: Հետիոտնի շարժման պարամետրերի հաշվարկը ավտոմոբիլի վրաերթի ժամանակ: ՃՏՊ-ի մեխանիզմի և այն կանխելու տեխնիկական հնարավորության փորձագիտական հետազոտումը և վերլուծությունը: Հետիոտնին վրաերթի դասակարգումը, փորձաքննական հետազոտման ընդհանուր մեթոդիկական, վրաերթ հետիոտնին անսահմանափակ և սահմանափակ տեսանելիության դեպքում, վրաերթը մոտոցիկլետային և հեծանվորդին: Ավտոմոբիլի խուսավարման վերլուծման մեթոդիկական. ավտոմոբիլի կրիտիկական արագությունները, խուսավարման տեսակները և հաշվարկը ՃՏՊ-ի վերլուծման ժամանակ: Տրանսպորտային միջոցների բախման և անշարժ խոչընդոտին վրաերթի վերլուծման մեթոդիկական: Հարվածի տեսության հիմնական դրույթները: Ավտոմոբիլների բախումը, և այն կանխելու տեխնիկական հնարավորությունները: Տրանսպորտային միջոցների կայունության փորձագիտական հետազոտումը. ավտոմոբիլի ընդլայնական և երկայնական կայունություն: Տրանսպորտային միջոցների փորձաքննական հետազոտումը: Ավտոմոբիլի տեխնիկական վիճակի արատորոշումը և փորձաքննությունը: Փորձագետ ավտոտեխնիկի աշխատանքի մեքենայացումը և ավտոմատացումը

22. Գյուղ.բեռների տարա և փաթեթավորում – 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Առարկայի կարևոր խնդիրներն են՝ տարաների, փաթեթավորման, նյութերի, նոր տեխնոլոգիաների և սարքավորումների մասին գիտելիքների ու տեղեկությունների գարգացումն:

Այս առարկայի նպատակն է ուսումնասիրել՝

Փաթեթավորում և նրա ֆունկցիաները; տարայի և փաթեթավորման դասակարգումը; փաթեթավորման մասնագիտացված եղանակները; խմբային և փոխադրական փաթեթավորում; օգտագործվող փաթեթավորող սարքավորումների դասակարգումը, նրանց հաշվարկման եղանակները, գիտական նվաճումների լուսաբանումը; փոխադրական փաթեթավորման սարքավորումները; մթերքի հատկություններ և փաթեթավորման գործընթացի միջև եղած փոխազդեցությունները; փաթեթավորման գործընթացի ստուգման եղանակները; տարաների հիմնական պատրաստման եղանակները; տարաների պատրաստման համար օգտագործվող սարքավորումներ; տարայի ստուգման հիմնական մեթոդները; տարայի որակը բնութագրող ցուցանիշները; փաթեթավորման գործընթացների կազմակերպման հիմնական դրույթները, նրանց օպտիմալացումը, մեխանիզացումը և ավտոմատացումը , չափանիշների ու սահմանափակումների համակարգերը; փաթեթի տնտեսական և շրջակա միջավայրի պրոբլեմները:

Մասնագիտական դասընթացների կրթաբով

1. Տրանսպորտային փոխադրումներ և բ-բ աշխատանքները ագրոարդյունաբերական համալիրում ՊԱՀ-ում՝ -360 ժամ, 12 կրեդիտ

Առարկայի ուսումնասիրման նպատակն է ուսանողին հաղորդել անհրաժեշտ գիտելիքներ տրանսպորտային միջոցներով բեռների և մարդկանց փոխադրման, բեռման-բեռնաթափման, բեռների տրանսպորտա-պահեստային աշխատանքների կազմակերպման, ավտոմոբիլների, ավտոմոբիլային ու տրակտորային զնացքների և տրանսպորտի այլ միջոցների նպատակահարմար օգտագործման, դրանց տեխ-

նիկա-շահագործական ցուցանիշների գնահատման և վերլուծության, տրանսպորտային գործընթացների վերահսկողության անվտանգության տեխնիկայի, երթևեկության անվտանգության և շրջական միջավայրի պահպանման վերաբերյալ:

Դասընթացում նախատեսվում է ներկայացնել տրանսպորտի դերը ժողովրդական տնտեսությունում, հատկապես գյուղատնտեսական արտադրությունում: Ավտոմոբիլային փոխադրումների տեսակները և գյուղատնտեսական փոխադրումների առանձնահատկությունները:

Սեփականության տարբեր ձևերի ձեռնարկությունների կառուցվածքն ու դասակարգումը ըստ նշանակության և կատարվող փոխադրումների բնույթի: Բեռների դասակարգումը և մակնիշավորումը, գյուղատնտեսական բեռների առանձնահատկությունները:

Բեռնահոսք, բեռնաշոշանոթություն և փոխադրումների ծավալ: Բեռնատար ավտոմոբիլային շարժակազմ: Ագրոարդյունաբերական համալիրում օգտագործվող շարժակազմի, մասնագիտացված ավտոմոբիլների, կցորդների և կիսակցորդների, տրակտորային գնացքների օգտագործման նպատակահարմարությունը: Բեռնատար շարժակազմի ընտրությունը: Շահագործական պայմանները, որոկական, տեխնիկա-շահագործական ցուցանիշները, դրանց գնահատման առանձնահատկությունները ԱԱՀ-ում: Երթևեկության կազմակերպումը բեռների փոխադրման ժամանակ: երթուղիների կազմակերպումը բեռների փոխադրման ժամանակ: Երթուղիների տրանսպորտային հաշվարկման եղանակները: բեռների փոխադրման տեխնոլոգիան: Բեռների բեռնարկղային /կոնտեյներային/, տակդիրային և փաթեթային փոխադրումներ, դրանց կիրառման և զարգացման հեռանկարները գյուղատնտեսական արտադրության ոլորտներում: Բեռնափոխադրումների կազմակերպումը: բեռնման-բեռնաթափման մեքենաների և մեխանիզմների դասակարգումը և ընդհանուր բնութագրերը: Ինքնաբարձիչ ավտոմոբիլներ, դրանց օգտագործման արդյունավետությունը: Բեռնման-բեռնաթափման աշխատանքների կազմակերպումը: Շարժակազմի և բեռնման-բեռնաթափման կետերի աշխատանքի կոորդինացումը: Բեռնման-բեռնաթափման աշխատանքների մեքենայացման ազդեցությունը փոխադրումների ինքնարժեքի և շարժակազմի արտադրողականության վրա: Ուղևորահոսքի և ուղևորաշրջանառություն, ուղևորահոսքերի ուսումնասիրման մեթոդները: Ուղևորատար շարժակազմ, գյուղական պայմաններում օգտագործվող ավտոբուսների շահագործական պայմանները, կառուցվածքային առանձնահատկությունները: Բնակչության տրանսպորտային շարժունակությունը գյուղական պայմաններում: Ուղևորափոխադրումների տրանսպորտային գործընթացի տարրերը: Մերձքաղաքային ուղևորափոխադրումների առանձնահատկությունները:

Տրանսպորտային շարժակազմի ստրուկտուրայի բարելավման, բեռնման-բեռնաթափման աշխատանքների մեքենայացման և փոխադրումների արդյունավետության բարձրացման միտումները ՀՀ ագրոարդյունաբերական համալիրում:

2. Ճանապարհային երթևեկության կազմակերպում և կառավարում - 360 ժամ, 12 կրեդիտ

ՃԵԿ և Ա խնդիրները, նպատակը և իրականացման ուղիները: Հասկացողություն տրանսպորտային հոսքի մասին և դրա բնութագրող պարամետրերը: Տրանսպորտային հոսքի հիմնական դիագրաման: Երթևեկության կազմակերպման մեթոդիկան քաղաքային փողոցներում և ավտոճանապարհներին: Երթևեկության կազմակերպումը ճանապարհների հատումներում: Կոշտ և ճկուն ծրագրով աշխատող լուսաֆորների կիրառումը խաչմերուկում և փողոցներում: Կոորդինացված երթևեկության կազմակերպման մեթոդիկան, «կանաչ ալիք»: Ճանապարհա-տրանսպորտային պա-

տահարներ, դասակարգումը, հաշվառումը, վերլուծությունը, պատճառահետեվանքային կապի հետազոտումը և կանխարգելիչ միջոցառումների մշակումը:

Վարորդ-ավտոմոբիլ-ճանապարհ-միջավայր համակարգը և բաղադրիչները: Ավտոմոբիլի ակտիվ, պասիվ , հետվթարային և էկոլոգիական անվտանգությունը: Վարորդի հոգեֆիզիոլոգիական հատկանիշներ, դրանց գնահատումը և կապը անվտանգ երթևեկության հետ: Ճանապարհի անվտանգությունը բնութագրող շահագործական պարամետրերը: Միջավայրը բնութագրող պարամետրեր

ըը և դրանց կապը երթևեկության անվտանգության հետ: վարորդների պատրաստումը: Պետավտոտեսչության և տրանսպորտային ընկերությունների կողմից անվտանգ երթևեկության կազմակերպումը և հսկողությունը: Գյուղատնտեսական մթերքների բերքի փոխադրումների ժամանակ երթևեկության անվտանգության կազմակերպման առանձնահատկությունները, ստացիոնար և շրջիկ անվտանգության ծառայությունների կազմակերպումը:

3. Միասնական տրանսպորտային համակարգ և ԳՆ մասնագիտացված շարժակազմ - 210 ժամ, 7 կրեդիտ

Տրանսպորտային պրոցեսի հիմունքները և տարատեսակները, դեկավարման համակարգը, կատարելագործման ուղիները: Երկաթուղային, օդային, ծովային և գետային, ավտոմոբիլային, կողովակաշարային, քաղաքային և արդյունաբերական տրանսպորտը, նրանց տեխնիկա-շահագործական առանձնահատկությունները: Փոխադրումների ռացիոնալ բաշխումը տրանսպորտի հիմնական տարատեսակների միջև, նրանց համալիր զարգացումը և փոխհամագործակցությունը:

Գյուղատնտեսական մթերքների փոխադրման առանձնահատկությունները բնույթը և ագրոտեխնիկական պահանջները, մասնագիտացված տրանսպորտային միջոցների նկատմամբ ներակայցվող պահանջները, նրանց դասակարգումը, կառուցվածքային առանձնահատկությունները:

բարձր անցանելիության ավտոմեքենաներ, անցանելիության բարձրացման ուղիների և գնահատման ցուցանիշները: հիմնական գյուղատնտեսական մթերքների փոխադրումների կազմակերպման մասնագիտացված շարժակազմերի տեսակները՝ հացահատիկի, կերային կուլտուրաների, շաքարի ճակնդեղի, կարտոֆիլի և բանաջարանային կուլտուրաների, մրգերի, կաթի և անասունների, պարարտանյութերի և գյուղատնտեսական տեխնիկայի փոխադրումը; Գյուղատնտեսական մթերքների փոխադրման մասնագիտացված շարժակազմերի զարգացման հիմնական միտումներ:

4. Տրանսպորտային գործընթացների կառավարման ավտոմատ համակարգեր ԱԿՀ-ում - 150 ժամ, 5 կրեդիտ

Կառավարման կտարելագործման անհրաժեշտությունը հանրապետության ագրոարդյունաբերական համալիրում: Ընդհանուր հասկացություններ ավտոմատացված կառավարման համակարգերի մասին: Ագրոարդյունաբերական համալիրում ավտոմատացված կառավարման համակարգերի մշակման մեթոդոլոգիական հիմունքները, համակարգ, ենթահամակարգ, ենթահամակարգերի կազմակերպումը ըստ տարրերի և ֆունկցիաների, համակարգի տեսությունը կառավարման մեջ, վճիռները կառավարման մեջ և դրանց ինֆորմացիոն ապահովումը, տեխնիկա-տնտեսական ինֆորմացիայի կառուցվածքը, դասակարգումը, ագրոարդյունաբերական համալիրում ավտոմոբիլային տրանսպորտի կառավարման համակարգ, համակարգի կազմի և դասակարգման մասին հիմնական դյուրյթները, ագրոարդյունաբերական համալիրում ԱԿՀ սահմանումը և դասակարգումը:

Ագրոարդյունաբերական համալիրում տրանսպորտային գործընթացների ԱԿՀ նախագծման և ներդրման հիմունքները. հասկացություն ԱԿՀ մշակողի և պատվիրատուի մասին, օբյեկտի նախնական հետազոտումը, տեխնիկական առաջադրանքի և նախագծի մշակումը, ԱԿՀ ներդրման կարգը: Ագրոարդյունաբերական համալիրի ավտոմոբիլային տրանսպորտի ԱԿՀ ապահովող մասի բնութագիրը. ինֆորմացիոն, ծրագրային-մաթեմատիկական, տեխնիկական, կազմակերպչական և էրգոնոմիկական ապահովումը: Ագրոարդյունաբերական համալիրի ավտոտորնսպորտի կառավարման ֆունկցիաների ավտոմատացումը. պլանավորման, հաշվապահական հաշվառման, շարժակազմի տեխնիկական սպասարկումների և ընթացիկ նորոգումների, բեռնափոխադրումների, դիսպետչերական կառավարման ավտոմատացումը: Ագրոարդյունաբերական համալիր-

րում տրանսպորտային գործընթացների ավտոմատացված կառավարման համակարգի արդյունավետությունը և հետագա կատարելագործման խնդիրները:

Առկա ձևով ուսուցման դեպքում լսարանային պարապմունքներին պետք է տրամադրվի յուրաքանչյուր ուսումնական դասընթացին հատկացվող ժամաքանակի 50%-ից ոչ պակաս, իսկ հեռակա ձևով ուսուցման դեպքում՝ 10%-ից ոչ պակասը:

5. 311003-« Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում » մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի -բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի յուրացման ժամկետները

5.1.Ճարտարագետ բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի յուրացման ժամկետը, ներառյալ ուսանողի հետազոտական աշխատանքը, առկա ուսուցման ձևով 242 շաբաթ է որից.

- տեսական ուսուցումը՝ 150 շաբաթ;
 - քննաշրջանները՝ 27 շաբաթ;
 - պրակտիկաները՝ 19 շաբաթ;
- ուսումնական՝ 4շաբաթ;
արտադրական՝ 10 շաբաթ;
նախադիպլոմային՝ 5 շաբաթ:

- եզրափակիչ պետական որակավորումը, ներառյալ ավարտական որակավորման (դիպլոմային) աշխատանքի պատրաստումը և պաշտպանությունը՝ 10 շաբաթ;
- արձակուրդները (ներառյալ հետբուհական 8-շաբաթյա արձակուրդը)՝ 36 շաբաթ:

Մասնագիտացնող ամբիոնը յուրաքանչյուր ուս.տարի կազմում և հաստատում է դիպլոմային նախագծերի նորացված թեմատիկայի բանկ:

Թեմայի տրումը և ղեկավարի նշանակումը կատարում է մասնագիտացնող ամբիոնը, ուսումնառության 8-րդ կիսամյակի ընթացքում, մինչև արտադրական պրակտիկայի սկիզբը, ուսանողի դիմումի հիման վրա:

5.2.Միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթություն ունեցող անձանց համար ճարտարագետ բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրեր յուրացման ժամկետները հեռակա ուսուցման ձևով երկարացվում են մինչև 1 տարի՝ սույն պետական կրթական չափորոշիչի թ.1.2-ով սահմանված ժամկետի նկատմամբ:

5.3.Ուսանողի ուսումնական բեռնվածքի առավելագույն ծավալը սահմանվում է շաբաթական 45 ժամ՝ ներառյալ լսարանային և արտալսարանային (ինքնուրույն) աշխատանքները:

5.4.Առկա ուսուցման ձևով սովորող ուսանողը լսարանային պարապմունքների ծավալը չպետք է գերազանցի շաբաթական 30 ժամ: Նշված ծավալում չեն ընգրկվում ֆիզիկական կուլտուրայի և ֆակուլտատիվ դասընթացների դասաժամերը: Ուսումնական տարվա տեսական ուսուցման տևողությունը 30 շաբաթ է:

5.5.Հեռակա ուսուցման ձևով սովորող ուսանողի համար պետք է ապահովվի տարեկան 160 ժամից ոչ պակաս ծավալով դասախոսների հետ պարապմունքներ անցկացնելը:

5.6.Ուսումնական տարվա արձակուրդները պետք է 7-10 շաբաթ լինեն,այդ թվում՝ 2 շաբաթից ոչ պակաս՝ ձմեռային քննաշրջանից հետո:

6. 311003 « Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի - բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի մշակման և իրականացման պայմաններին ներկայացվող պահանջները

6.1.Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի մշակմանը ներայացվող պահանջները.

6.1.1.Սույն պետական կրթական չափորոշիչի հիման վրա ինքնուրույն է մշակում և հաստատում ճարտարագետ-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիրը:

Ուսանողի կողմից ընտրովի դասընթացների ուսումնառությունը պարտադիր է, իսկ նրանց ցանկը երաշխավորական բնույթ է կրում, որը կարող է փոփոխել, կամ լրացնել բուհը:

Ուսումնական դասընթացի բաղադրիչների տեսակները (դասախոսություն, գործնական, սեմինար, լաբորատոր պարապմունքներ, տնային և կուրսային աշխատանքների խորհրդատվություն և այլն) և ծավալները՝ դասընթացին հատկաված դասաժամերի շրջանակում սահմանում է բուհը: Ուսուցման ողջ շրջանում ուսումնական ժամաքանակի ընդհանուր հաշվեկշռում ակտիվ մեթոդներով ուսանողի տեսական ուսուցումը չպետք է ցածր լինի 25 %-ից:

Ուսանողի գիտելիքի ստուգման և գնահատման համակարգի տեսակն ընտրում է բուհը: Տվյալ դասընթացից ուսանողի գիտելիքների եզրափակիչ գնահատականը չպետք է հիմնավորվի միայն վերջին քննության (ստուգարքի) արդյունքով, այն պետք է հաշվի առնի ուսանողի ակտիվությունը դասընթացի և ընթացիկ առաջադիմությունը կիսամյակի (ների) ընթացքում: Եզրափակիչ գնահատման դեպքում գնահատականի 40 %-ը ձևավորվում է ընթացիկ առաջադիմությամբ և միջանկյալ ստուգումներով, իսկ 60 %-ը՝ եզրափակիչ քննության (ստուգարքի) արդյունքով:

Քննությունների անցկացման հիմնական ձևը գրավոր կամ գրավոր-բանավոր է:

Բացառության կարգով բուհը կարող է սահմանել բանավոր քննություններ, բայց դրանք չպետք է գերազանցեն քննությունների ընդհանուր քանակի 25 %-ը: Բուհի իրավունքն է ուսումնական դասընթացների եզրափակիչ ստուգման եղանակի (ստուգարք կամ քննություն) ընտրությունը և ձևի սահմանումը:

Ուսանողների գիտելիքների ընթացիկ գնահատման համակարգում բուհն օգտագործում է իրեն նպատակահարմար գնահատման սանդղակ: Միջազգային մասնագիտական կրթական համակարգին ինտեգրվելու և ուսանողների ակադեմիական շարժունակությունն ապահովելու նպատակով ուսումնական գործընթացում գերադասելի է գիտելիքների ստացման և գնահատման վարկային (կրեդիտային) համակարգի ներդրումը և օգտագործումը: Դասընթացից եզրափակիչ գնահատական նշանակելու դեպքում անհրաժեշտ է անցնել գիտելիքների գնահատման ավանդական համակարգին («գերազանց», «լավ», «բավարար», «անբավարար», «ստուգված», «չստուգված»):

Կուրսային նախագիծը (աշխատանքը) դիտարկվում է որպես դասընթացի ուսումնական բաղադրիչ և իրականացվում է այդ դասընթացին հատկացրած դասաժամերի հաշվին: Հիմնական մասնագիտական դասընթացներից կուրսային նախագծի (աշխատանքի) կատարելը պարտադիր է, բայց ուսուցման ողջ շրջանում դրանք չպետք է գերազանցեն 5-ը:

Մասնագիտության ուսումնական պլանով (հավելված 2) նախատեսված բոլոր ուսումնական դասընթացների, կուրսային աշխատանքների և պրակտիկաների ամար պարտադիր է եզրափակիչ գնահատականի նշանակումը:

Մասնագիտացման դասընթացների կրթաբովանդակությունը ընդհանուր մասնագիտական դասընթացների կրթաբովանդակության տրամաբանված հաջորդականությունն է, որը ընտրված մասնագիտությամբ նախատեսված գործունեության բնագավառներում

նպաստում է ուսանողի խոր մասնագիտական գիտելիքների և ունակությունների ձեռք բերումը: Բուհը պետական կրթական չափորոշիչի հավելված 1-ում տրված ցանկից ինքնուրույն է ընտրում իրեն համապատասխանող մասնագիտացումը և իրավունք ունի ՀՀ ԿԳՆ մասնագիտությունների պետական կրթական չափորոշիչը մշակող գիտամեթոդական հանձնաժողովի հետ համաձայնեցրած՝ ձևավորելու նոր մասնագիտացում:

Ֆակուլտատիվ դասընթացների կրթաբյուջեի ցանկը նույնպես երաշխավորական բնույթ է կրում և ուսանողի համար պարտադիր չէ, իսկ դրանց հաճախելու դեպքում կրթաբյուջեի հատկացրած ժամաքանակների 30 %-ին վերաբերվող դասընթացներից պարտադիր է ուսանողների գիտելիքների ստուգումը և գնահատումը:

6.1.2. Մասնագիտության հիմնական կրթական ծրագիրն իրականացնելու դեպքում բուհն իրավասու է՝

- 5%-ի սահմաններում փոփոխել դասընթացների կրթաբյուջեներին հատկացրած ժամաքանակները, իսկ առանձին դասընթացներինը՝ մինչև 10%-ի սահմաններում;

- ձևավորել հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական դասընթացների կրթաբյուջե, որի հանրապետական բաղադրիչում նշված 12-ից (թ.4 բաժին) պարտադիր է հետևյալ դասընթացների առկայությունը՝

«Ֆիզիկական կուլտուրա»

«Հայ ժողովրդի պատմություն»,

«Հայոց լեզու և Գրականություն»,

«Ռուսաց լեզու և խոսքի մշակույթ»,

«Օտար լեզու»

«Փիլիսոփայություն»:

Մնացած դասընթացները կարող են ընդգրկվել ըստ բուհի հայեցողության: Այս դեպքում հնարավոր է նրանց միջդասընթացային միավորումը՝ բովանդակության պարտադիր նվազագույնի պահպանմամբ:

Եթե դասընթացը ընդհանուր մասնագիտական կամ մասնագիտացման դասընթացների կրթաբյուջեի մի մասն է կազմում, դրա համար հատկացված ժամերը վերաբաշխվում են ՀՍՏ դասընթացների վրա:

Ֆիզիկական կուլտուրայի պարապմունքները հեռակա և դրսեկության ձևերով ուսումնառող ուսանողների համար կարող են իրականացվել նրանց ցանկությամբ,

- ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ –տնտեսագիտական (ՀՍՏ) դասընթացների դասավանդումն իրականացնել հեղինակային դասախոսությունների, անհատական և կոլեկտիվ գործնական պարապմունքների, առաջադրանքների և սեմինարների ձևով՝ բուհի մշակած ծրագրերով, հաշվի առնելով բուհի մասնագիտական առանձնահատկությունները, դասախոսների հետազոտական ուղղվածությունը և հակումները, որոնք կապահովեն կրթաբյուջեի դասընթացների թեմատիկայի լուսաբանումը՝ ուսանողների մասնագիտական կողմնորոշմանը համապատասխան,

- սահմանել ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական (ՀՍՏ), ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական (ԸԲ) կրթաբյուջեներում ընդգրկված դասընթացների առանձին բաժինների դասավանդման անհրաժեշտ խորությունը՝ կրթաբյուջեների դասընթացների ուղղվածությանը համապատասխան և մասնագիտության առանձնահատկությունների հաշվառմամբ: ԸՄ կրթաբյուջեում պարտադիր է «Զաղ. պաշտպանություն» առարկայի դասավանդումը: Բուհական բաղադրիչներին առանձնացված ժամաքանակները բուհի հայեցողությամբ կարող են օգտագործվել հանրապետական բաղադրիչներում ընդգրկված դասընթացների ավելի խորը դասավանդման համար,

- իրականացնել 311003 « Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում» մասնագիտությամբ ճարտարագետ-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիրը կրճատված ժամկետով՝ համապատասխան ուղղվածության միջին կամ բարձրագույն մասնագիտա-

կան կրթություն ունեցող ուսանողների համար: Ուսուցման ժամկետների կրճատումը կատարվում է մասնագիտական կրթության նախորդ աստիճանում ուսանողների ձեռք բերած գիտելիքների, ունակությունների և հմտությունների հիման վրա: Այդ դեպքում ուսուցման տևողությունը 2 (երկու) տարուց պակաս չպետք է լինի: Կրճատված ժամկետով ուսուցումը թույլ է տրվում նաև այն անձանց, որոնց կրթական մակարդակը և բացառիկ ընդունակությունները բավարար հիմք են նման ուսուցում իրականացնելու համար:

- առանձին դեպքում, մասնագիտությունների պետական կրթական չափորոշիչները մշակող ԿԳՆ գիտամեթոդական հանձնաժողովի հետ համաձայնեցված 311003 « Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում » մասնագիտության համար բուհն իրավունք ունի մինչև 20%-ի սահմանում փոփոխել ընդհանուր մասնագիտական դասընթացների (ԸՄԳ) կրթաբլոկի ժամաքանակը, իսկ առանձին դասընթացները՝ մինչև 40%-ի սահմաններում:

6.2.Ուսումնական գործընթացի կադրային ապահովման պահանջները.

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրերի իրականացումը պետք է ապահովվի գիտամանկավարժական կադրերով, որոնք, որպես կանոն ունեն դասընթացների դասավանդման ուղղվածությանը համապատասխանող բազային կրթության (առնվազն դիպլոմավորված մասնագետ կամ մագիստրոս) և հետևողականորեն զբաղվում են հետազոտական և գիտամեթոդական գործունեությամբ: Հատուկ մասնագիտացնող դասընթացներ դասավանդող դասախոսները, որպես կանոն, պետք է ունենան գիտական աստիճան կամ համապատասխան գործունեության ոլորտում աշխատանքի փորձ:

Գիտական աստիճան և կոչում ունեցող դասախոսները պետք է կազմեն պրոֆեսորադասախոսական կազմի 50 %-ից ոչ պակաս:

Հիմնական հաստիքային դասախոսները և 0,25 հաստիքից բարձր ձևակերպված համատեղողները նույնպես պետք է կազմեն ընդհանուրի 50 %-ից ոչ պակաս:

6.3.Ուսումնական գործընթացի ուսումնամեթոդական ապահովման պահանջները.

Ճարտարագետ-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրերի իրականացումը պետք է ներառի ուսանողների կողմից մասնագիտական դասընթացների լաբորատոր գործնական (սեմինար) աշխատանքների կատարում, ներառյալ որպես պարտադիր բաղադրիչ՝ համակարգչային կիրառական ծրագրային փաթեթների օգտագործմամբ գործնական առաջադրանքների կատարում: Այդ աշխատանքներից առավել կարևոր են.

-ավտոտրանսպորտային միջոցների՝ ավտոմոբիլային և տրակտորային գնացքների շարժիչի, ուժային փոխանցման, ղեկավարման օրգանների, թափքերի և բանվորական օրգանների կառուցվածքի և աշխատանքային բնութագրերի ուսումնասիրում,

- տրանսպորտային փոխադրումների արդյունավետության գնահատման չափանիշների՝ բեռների և բեռնահոսքերի, ուղևորահոսքերի ուսումնասիրություններ, բեռների փաթեթավորման և տարայավորման , ինչպես նաև բեռնման- բեռնաթափման աշխատանքների մեքենայացման տեխնիկական միջոցների կառուցվածքի և աշխատանքային բնութագրերի ուսումնասիրություններ;
- դիսպետչերական ծառայության և երթուղիներում երթևեկության կազմակերպման ու կառավարման ժամանակակից մեթոդների ուսումնասիրություններ;
- ճանապարհային երթևեկության կազմակերպման հիմնական պարամետրերի՝ տրանսպորտային հոսքի կազմի, ինտենսիվության ,արագության , կոնֆ-

- լիկտային կետերի որոշման և ճանապարհատրանսպորտային պատահարների վերլուծության գործնական աշխատանքներ;
- տրանսպորտային գործընթացների կառավարման համակարգերի տարատեսակների սկզբունքային սխեմաների ուսումնասիրում և կառավարման ալգորիթմի մշակում: Տրանսպորտային խնդրի լուծում գծային ծրագրավորման մեթոդով:
- կուրսային (դիպլոմային) նախագծերի և հաշվարկագրաֆիկական աշխատանքների կատարում: Ժամանակակից ինֆորմացիոն բազայի կիրառմամբ:

Պարտադիր պահանջ է նաև անհրաժեշտ ինֆորմացիոն բազայի ստեղծումը, որն ապահովում է բարձրորակ մասնագետի պատրաստումը և ուսանողի մուտքը տարբեր ինֆորմացիոն աղբյուրներ, ներառյալ internet-ը:

Ճարտարագետ- բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրերի իրականացումը պետք է ապահովվի յուրաքանչյուր ուսանողի մուտքով դեպի գրադարանային ֆունդեր և տվյալների բազաներ, որոնք ըստ բովանդակության համապատասխանում են հիմնական կրթական ծրագրով նախատեսված դասընթացների լրիվ ցանկին, նույն դասընթացների բաղադրիչներին (դասախոսություններ, գործնական, սեմինար և լաբորատոր պարապմունքներ, կուրսային և դիպլոմային աշխատանքների խորհրդատվություն, պրակտիկաների ծրագրեր) նվիրված մեթոդական ձեռնարկների և ցուցումների առկայությամբ, ինչպես նաև տեսալսողական, բազմամիջավայրային նյութերով և ցուցադրական ձեռնարկներով:

6.4.Ուսումնական գործընթացի նյութատեխնիկական ապահովման պահանջները ճարտարագետ-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիր իրականացնող բուհը պետք է ունենա նյութատեխնիկական բազա, որը համապատասխանում է գործող սանիտարահիգիենիկ նորմերին և հակահրդեհային կանոններին, ապահովում է օրինակելի ուսումնական պլաններով նախատեսված լաբորատոր, սեմինար, գործնական պարապմունքների և միջդասընթացային պատրաստման բոլոր ձևերի և ուսանողների հետազոտական աշխատանքների կատարումը:

6.5.Պրակտիկաների կազմակերպման պահանջները

Ուսուցման ընթացքում առանձին մասնագիտական դասընթացների և ընտրած մասնագիտացման գծով գործնական ունակությունների, ապագա աշխատավայրում հմտություններ և փորձառումներ ձեռք բերելու նպատակով բնագավառի կազմակերպարավական տարբեր ձևերի կազմակերպություններում, հիմնարկներում և հաստատություններում կազմակերպվում են ուսանողների ուսումնական և արտադրական (նախադիպլոմային) պրակտիկաներ («Ավտոբուս» ՓԲԸ- Երևանի քաղաքապետարանի ավտոբուսային ավտոձեռնարկություն: «Տաքսի-3» ԲԲԸ- Երևանի տաքսոմոտորային թիվ 3 ավտոձեռնարկություն: «Կարմիր Բլուր» երկաթգծային տերմինալ: Երևանի միկրոավտոբուսային ուղևորատար ավտոտրանսպորտային ԲԲԸ: «Դավիթ-1» ՍՊԸ- Երևանի ուղևորատար միկրոավտոբուսային ձեռնարկություն: Երևանի քաղաքապետարանի թիվ 2 Ավտոտրանսպորտային ՊՓԲԸ):

Ուսանողի նախադիպլոմային պրակտիկան մասնագիտության ուսումնական պլանի պարտադիր բաղադրիչն է, որի կազմակերպման և իրականացման պատասխանատուն բուհն է: Նախադիպլոմային պրակտիկան կազմակերպվում է այն հաշվով, որպեսզի շրջանավարտը կարողանա այդ ընթացքում ստացած փորձառությունը օգտագործել իր դիպլոմային նախագծերը ձևավորելիս: Եթե շրջանավարտը ուսուցումը համատեղում է աշխատանքի հետ, բուհն իրավունք ունի թույլատրել աշխատավայրում պրակտիկայի անցկացումը, եթե շրջանավարտի աշխատանքի բնույթը համապատասխանում է բուհում ուսումնառած մասնագիտությանը:

Պրակտիկան կարող է կազմակերպվել նաև որոշակի կազմակերպություններում՝ նախապես կազմված անհատական ծրագրով, եթե շրջանավարտը նույն կազմակերպությունում իր մասնագիտությամբ պաշտոն է զբաղեցնում:

Արտադրական պրակտիկայի տեղերի բացակայության դեպքում բուհը (ֆա-

կուլտետը) այն կազմակերպում է սեփական նյութատեխնիկական բազայի վրա, եթե այն հագեցված է ժամանակակից սարքավորմամբ և ծրագրային միջոցներով:

7. 311003 « Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում » մասնագիտությամբ շրջանավարտի պատրաստման մակարդակին ներկայացվող պահանջները

7.1.Շրջանավարտը պետք է կարողանա լուծել սույն պետական կրթական չափորոշիչի թ.1.2. կետում նշված որակավորմանը համապատասխանող խնդիրները:

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը պետք է.

ա/ հումանիտար և սոցիալ- տնտեսագիտական գիտելիքների բնագավառում՝

- իմանա չ՛չ Սահմանադրության և իր բնագավառի օրենքները,
- ազատ տիրապետի մասնագիտական հայոց լեզվին (գրավոր և բանավոր) և հաղորդակցվի երկու օտար լեզուներով,
- ունենա պատկերացում առողջ կենսակերպի մասին, տիրապետի ֆիզիկական կատարելագործման ունակություններին և հմտություններին,
- իմանա հայ ժողովրդի պատմությունը և արդի քաղաքագիտական զարգացումները,
- ծանոթ լինի համաշխարհային մշակույթին, տիրապետի վարվելաճևի կուլտուրային, իմանա դրա էթիկական և իրավական նորմերը, որոնք կարգավորում են մարդու և շրջակա միջավայրի հարաբերությունները,
- գիտենա հոգեբանության տարրերը,
- ծանոթ լինի ժամանակակից փիլիսոփայական ուղղություններին, գիտենա կեցության մասին գիտության հիմնադրույթները, նյութականի և վերացականի հասկացությունները, մատերիայի կազմակերպման ձևերը, հետևի սոցիալական գլոբալ զարգացումներին,
- գիտենա տնտեսագիտության տեսության հիմնադրույթները, մակրո- և միկրոտնտեսության օրենքները, անցումային շրջանի տնտեսության առանձնահատկությունները:

բ/բնագիտության և մաթեմատիկայի բնագավառում՝

- ծանոթ լինի ժամանակակից բնագիտության հիմնական սկզբունքներին և հայեցակարգերին, բնապահպանական գլոբալ և տարածքային հիմնախնդիրներին,
- տիրապետի մաթեմատիկայի հիմնական բաժիններին, հավանականությունների տեսության և մաթեմատիկական վիճակագրության մեթոդներին, մաթեմատիկական մոդելավորման եղանակներին,
- տիրապետի ինֆորմացիայի հավաքման, պահպանման և մշակման համակարգչային մեթոդներին և կարողանա օգտագործել ժամանակակից ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաներ:

գ/մասնագիտական գործունեության բնագավառում՝

Լուծել.

- ԱՊՀ-ում և դրա առանձին ճյուղերում ավտոտրանսպորտային միջոցների, այդ թվում քարշակների, կցորդների, բեռնման-բեռնաթափման մեքենայացման միջոցների լավարկված ստրուկտուրայի որոշման,
- ավտոտրանսպորտային միջոցների շարժման մոդելավորման և կառավարման,
- ԱՊՀ-ում տրանսպորտային փոխադրումների արդյունավետության գնահատման չափորոշիչների հիմնավորման և որոշման,
- ավտոտրանսպորտային միջոցներ և բեռնման-բեռնաթափման տեխնիկական միջոցների աշխատանքային պրոցեսների կարգավորման և կառավարման,

- ճարտարագիտական և կառավարման խնդրների մշակման և դրանց լուծման,
- արտադրական գործընթացների վերլուծության և կատարելագործման ծրագրանպատակային մեթոդների կիրառման,
- ավտոտրանսպորտային միջոցների շահագործական նյութերի, վառելիքի և էներգիայի (այդ թվում այլընտրանքային) ռացիոնալ օգտագործման,
- շուկայի պահանջարկի վերլուծության եղանակների կիրառման,
- ձեռնարկության և սպասարկող անձնակազմի սերտիֆիկացման և լիցենզավորման գործընթացների կազմակերպման,
- արդի տեխնիկական միջոցների լայն կիրառմամբ տրանսպորտային միջոցների անվտանգ երթևեկության կազմակերպման և կառավարման խնդիրները:

Նշված փորձառությունները ներառում են՝

- հետազոտական աշխատանք վարելու, վերացական տրամաբանական մտածողության ինդուկցիայի և դեդուկցիայի մեթոդները կիրառելու և քննադատական վերլուծության ունակություններ,
- անձանոթ պայմաններում առաջացած ոչ կոնստրուկտիվ հիմնահարցերի բացահայտման, հաղթահարման և վերջնական լուծման, սեղմ ժամանակացույցով աշխատանքներ կազմակերպելու ընդունակություն,
- մասնագիտական գործունեության բնագավառում նորամուծությունների նկատմամբ ընկալունակության ցուցաբերում:

Ճարտարագետ-բակալավրի մարդկանց հետ աշխատելու փորձառությունը ենթադրում է նրա ունակությունները՝

- այլ անձանց հետ փոխգործակցելու, կոլեկտիվում նրանց հետ հաղորդակցվելու,
- խնդիրներ ձևավորելու և դրանք ենթականերին առաջարկելու,
- մարդկանց ստեղծագործական աճի ձգտումը խրախուսելու և զարգացումն ապահովելու,
- ծագած տարաձայնությունները և բախումները լուծելու,
- տարբեր զարգացման և մտավոր մակարդակի տեր մարդկանց հետ համագործակցելու,
- մասնագիտական հարցերի շրջանակներում ընդունելի որոշումների հասնելու նպատակով բանակցություններ վարելու,
- տարաբնույթ և տարասեռ մշակութային միջավայրերում աշխատելու և այլն:

Ճարտարագետ-բակալավրի ինֆորմացիայի հետ աշխատելու փորձառությունը պահանջում է պարտադիր հմտություններ՝

- պաշտոնական և ոչ պաշտոնական իրավիճակներում սեփական կարծիքը գրավոր և բանավոր ձևերով շարադրելու, քննարկելու և գործուն կարգով պաշտպանելու,
- լեզվական և մշակութային տարբերությունների հաշվառմամբ գրավոր ինֆորմացիան լսելու և վերլուծորեն ընկալելու,
- բանավոր, տպագրված և էլեկտրոնային աղբյուրներից ստացված ինֆորմացիան որոնելու, ստանալու, համակարգելու, գրավոր ձևակերպելու և օգտագործելու:

Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների օգտագործման գծով

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը պետք է՝ ծանոթ լինի տվյալների մշակման երկուսից ոչ պակաս համակարգերի, համակարգչային և բազմաօգտագործման տեղային ցանցային համակարգերին, ինչպես նաև կարողանա կատարել ինֆորմացիայի որոնում տվյալների ցանցային բազաներում (www), օգտվել էլեկտրոնային փոստից, տվյալների բազաների փաթեթից:

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը պետք է հասկանա իր մասնագիտության էությունը և սոցիալական նշանակալիությունը, իր որակավորման շարունակական բարձրացման անհրաժեշտությունը հետբուհական և լրացուցիչ կրթություն ստանալու, կամ էլ նոր գիտելիքների ինքնուրույն տիրապետման միջոցով:

7.2. Ճարտարագետ-բակալավրի եզրափակիչ պետական որակավորման պահանջները:

7.2.1. 311003 «Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում» մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի-բակալավրի եզրափակիչ պետական որակավորումը ներառում է ավարտական որակավորման (դիպլոմային) աշխատանքի պաշտպանությունը և պետական քննության հանձնումը, որոնք թույլ են տալիս բացահայտելու շրջանավարտի տեսական և գործնական պատրաստությունը սույն պետական կրթական չափորոշիչներով սահմանված մասնագիտական խնդիրների լուծման բնագավառում:

7.2.2. Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի ավարտական որակավորման (դիպլոմային) նախագծին ներկայացվող պահանջները.

311003 « Փոխադրումների կազմակերպումն ու կառավարումը ագրոպարենային համակարգում » մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի-բակալավրի ավարտական որակավորման (դիպլոմային) նախագծի ավարտում մի մշակում է, որը կատարված է մասնագիտության ուսումնական պլանին համապատասխան և նպատակ ունի ամրապնդել և ընդլայնել շրջանավարտի տեսական և գործնական գիտելիքները:

Նախագծի կարևորագույն հարցերը՝

- առաջադրված շահագործման պայմաններում ավտոտրանսպորտային միջոցի (մասնագիտացված ավտոմոբիլ քարշակ, կցորդ, ավտոմոբիլային և տրակտորային գնացքներ) քարշաարագային հատկանիշների վերլուծության և բարելավման կառուցվածքային միջոցառումների մշակում,

- ագրոարդյունաբերական համալիրում բեռնափոխադրումների և ուղևորափոխադրումների շարժակազմի և երթուղիների , բեռնման-բեռնաթափման տեխնիկական միջոցների ընտրության փոխադրումների տեխնիկաշահագործական ցուցանիշների արդյունավետության և ինքնարժեքի վերլուծություն,

- ագրոարդյունաբերական համալիրում փոխադրումների կազմակերպման արդյունավետության բարձրացմանը և ինքնարժեքի նվազմանը նպաստող կազմակերպչական մշակումներ,

- ավտանգ երթևեկության կազմակերպման և տրանսպորտային գործընթացների ավտոմատ կառավարման համակարգերի մշակում և հիմնավորում,

- ագրոարդյունաբերական համալիրում տրանսպորտային փոխադրումների գործընթացներում կենսագործունեության անվտանգության և էկոլոգիայի բարելավում:

Բովանդակային առումով ավարտական որակավորման (դիպլոմային) նախագծերը պետք է՝

- ներկայացվի որպես բնագավառի հիմնահարցերից մեկին վերաբերող տեսական, վերլուծական, սոցիալ-տնտեսագիտական կամ փորձարարական հետազոտություն, որում շրջանավարտը բացահայտում է իր տեսական գիտելիքները և գործնական ունակությունները, որոնք թույլ են տալիս ինքնուրույն լուծելու մասնագիտական բնույթի խնդիրներ,

- ցուց տա շրջանավարտի կողմից գիտական և համակարգային վերլուծության մեթոդների յուրացման աստիճանը, ունակությունը կատարելու տեսական ընդհանրացումներ և գործնական եզրակացություններ, հիմնավորված առաջարկություններ և երաշխավորություններ բնագավառի հիմնահարցերի լուծման կատարելագործման վերաբերյալ,

- կրի ստեղծագործական բնույթ՝ հավաստի վիճակագրական տվյալների օգտագործմամբ,

- բացահայտի շրջանավարտի պատրաստության աստիճանը ինքնուրույն աշխատելու տրանսպորտային փոխադրումների և երթևեկության կազմակերպման ոլորտներում,

- համապատասխանի նյութի տրամաբանված և հստակ շարադրման

պահանջներին և հենվի հավաստի փաստերի վրա,

- արտացոլի շրջանավարտի ունակությունը օգտագործելու տեղեկատվության որոնմամբ, ընտրության, համակարգման և մշակման արդի մեթոդները, աշխատել բնագավառի նորմատիվ-իրավական ակտերի հետ,

- ձևավորված լինի հրատարակչական արդի նորմատիվներին և պահանջներին համապատասխան, ունենա հետազոտական աշխատանքի հաշվետվությանը բնորոշ կառուցվածք և 60-70 էջ համակարգչային շարվածքի ծավալ:

Ավարտական որակավորման (դիպլոմային) նախագծերի թեմատիկան սահմանում է մասնագիտացնող ամբիոնը: Թեմատիկայում պարտադիր կարգով պետք է ներառվեն՝

- ագրոարդյունաբերական համալիրում տրանսպորտային փոխադրումների և ճանապարհային երթևեկության կազմակերպման և կառավարման, գյուղատնտեսական նշանակության մասնագիտացված շարժակազմի տեխնիկա-շահագործական հատկանիշների բարելավման, անվտանգ երթևեկության կազմակերպման, տրանսպորտային գործընթացների մեքենայացման և ավտոմատ կառավարման առաջնահերթ և հրատապ հարցերը, հաշվի առնելով բուհի (ֆակուլտետի) ընտրած մասնագիտացումները և ընտրովի դասընթացների բովանդակությունը ըստ կրթաբլոկների:

Ավարտական որակավորման (դիպլոմային) նախագծի կառուցվածքում պետք է ներառվեն հետևյալ բաժինները՝

- թեմայի արդիականության հիմնավորումը,

- առաջադրված նախատիպ՝ գյուղատնտեսական ճյուղի, տնտեսության, փոխադրումների և երթևեկության կազմակերպման, շարժակազմի, բեռնման-բեռնաթափման տեխնիկական միջոցների համառոտ բնութագրերը և դրանց վերլուծությունը,

- փոխադրումների և երթևեկության կազմակերպմանը, շարժակազմին, բեռնման-բեռնաթափման մեքենայացման միջոցներին ներկայացվող պահանջներ,

- փոխադրումների և երթևեկության կազմակերպման, շարժակազմի տեխնիկա-շահագործական ցուցանիշների գնահատում, բեռնման-բեռնաթափման տեխնիկական միջոցների ընտրություն,

- շարժակազմի քարշաարագային, արգելակային, վառելիքի շահավետության և կայունության բնութագրերի գրաֆոանալիտիկ վերլուծություն,

- նախագծվող ագրեգատի, համակարգի, մեխանիզմի և հանգույցների ընտրություն, դրանց աշխատանքային գործընթացների վերլուծություն, ամրության և աշխատունակության ստուգողական հաշվարկներ,

- նախագծի տեխնիկաշահագործական ցուցանիշների՝ արտադրողականության և արդյունավետության ցուցանիշների հիմնավորում,

- կենսագործունեության անվտանգության և բնապահպանության հարցերի մշակում:

7.2.3. Պետական քննությանը ներկայացվող պահանջները.

Եզրափակիչ որակավորման (պետական) քննության բովանդակությունը, անցկացման ձևը և ուսանողների գիտելիքների գնահատման չափանիշները սահմանում է բուհը (ֆակուլտետը) և հաստատում բուհի գիտական խորհուրդ: Նրանում պարտադիր կարգով ներառում են հարցեր մասնագիտության հետևյալ հիմնական ուսումնական դասընթացներից՝

- ավտոտրանսպորտային միջոցները ԱՊՀ-ում,

- տրանսպորտային փոխադրումները և բեռնման բեռնաթափման աշխատանքները ԱՊՀ-ում,

- ճանապարհային երթևեկության կազմակերպում և կառավարում,

- միասնական տրանսպորտային համակարգ և գյուղատնտեսական նշանակության մասնագիտացված շարժակազմ,

- տրանսպորտային գործընթացների կառավարման ավտոմատ համակարգերը ԱՊՀ-

၈၁၆:

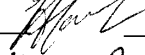
ԿԱԶՄՈՂՆԵՐ՝

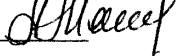
ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությանը առընթեր 311004- Փոխադրումների
և ճանապարհային երթևեկության կազմակերպում և կառավարում
մասնագիտությունների

մասնագիտությունների պետական կրթական չափորոշիչները մշակող
գիտամեթոդական հանձնաժողովի աշխատանքային խումբը

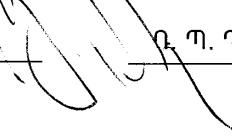
Գյուղ. մեքենայացման և ՏՓ ֆակուլտետի դեկան,
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը

Ավտոտրակտորների և տրանս. փոխ. ամբ. վարիչ, պրոֆ. Ն. Ա. Բազիկյան
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը անուն, ազգանուն

Գյուղ. մեքենայացման ամբիոնի վարիչ, պրոֆ. Ա. Ս. Եսոյան
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը անուն, ազգանուն

Գյուղ. էլեկտրիֆիկացման ամբիոնի վարիչ, դոց. Ա.Ա. Մաթևոսյան
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը անուն, ազգանուն

Գյուղ. տեխնիկայի շահագործ. ամբ. վարիչ, պրոֆ. Ա.Ս. Մարգարյան
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը անուն, ազգանուն

Գյուղ. մեքենաշին. տեխ. և նորոգ. ամբ. վարիչ, պրոֆ. Ռ. Պ. Պետրոսյան
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը անուն, ազգանուն

311004 – Փոխադրումների և ճանապարհային երթևեկության կազմակերպում և
կառավարում մասնագիտության պետական կրթական չափորոշիչը քննարկվել և
հաստատվել է

մասնագիտության ուղղությունը պետական կրթական չափորոշիչները մշակող
գիտամեթոդական հանձնաժողովի 2008թ նիստում (արձանագրություն թ.):

Հանձնաժողովի նախագահ՝
ՀՊԱՀ ռեկտոր, պրոֆեսոր
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը

Ա. Պ. Թարվերդյան
անուն, ազգանուն

« _____ » _____ 200__ թ

Համաձայնեցված է,
ՀՀ ԿԳՆ բարձրագույն և հետբուհական

մասնագիտական կրթության վարչության պետ՝ Ռ. Գասպարյան
գիտ. աստիճանը, կոչումը անուն, ազգանուն

« _____ » _____ 200__ թ.